

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 10 (542)

Švietimo ir mokslo ministrė – AUDRONĖ PITRĖNIENĖ

Nuotraukos autorius – Kęstutis Vanagas

Gegužės 27 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasirašė dekretą, kuriuo, vadovaudamasi Konstitucija ir atsižvelgdama į Ministro Pirmininko teikimą, skiria Audronę Pitrenienę švietimo ir mokslo ministre. Premjero pateikta kandidatė turi patirties švietimo srityje. A. Pitrenienė antrą kadenciją dirbo Seime, vadovavo Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui. Ne vienerius metus yra dirbusi mokyklose, Skuodo rajono savivaldybės Švietimo skyriuje.

A. Pitrenienė yra baigusi Vilniaus valstybinį pedagoginį institutą (dabar – Lietuvos edukologijos universitetas), Klaipėdos universitete įgijo edukologijos magistrės laipsnį. Darbo partijos narė nuo 2003 metų. Švietimo ir mokslo ministro pareigas A. Pitrenienė pradės eiti po to, kai prisieks Seime.

SOCIALINIS PROJEKTAS: strategijų įvairovė ar strategijos stoka?

Doc. dr. Henrikas KARPAVIČIUS

Pristatomo modelio apibrėžtis

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos iniciatyva mokslininkų ir tyrėjų grupė parengė Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinį ir administracinį modelį. Ministerijos tinklalapyje paskelbtame „Socialiniame pranešime 2013–2014“ naujasis kūrinyje įvardintas kaip Lietuvos visuomenės vystymosi socialinis modelis, nors tyrimai apima tik šios ministerijos kuriamus plėtros parametrus. Suprantama, kad visuomenės socialinio vystymosi problematika nėra apribota tik vienos ministerijos veiklos sferomis.

Pristatomas modelis, anot jo autorių, yra kompleksinis projektas, atspindintis

esminius šalies socialinio ir ekonominio vystymosi aspektus (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“) ir Europos Sąjungos ilgalaikės plėtros nuostatas („Europa 2020“). Turinio apžvalga tai patvirtina – socialinė problematika (socialinis draudimas, lanksčių darbo organizavimo formų ir kolektyvinių darbo sutarčių platus taikymas) siejama su ekonomine plėtra skatinančiais intarpais: užimtumas, investicijos ir pan.

Atliktas tyrimas analizuojamos situacijos kontekste išsamiai ir nuosekliai atskleidžia ir įvertina dabartinę Lietuvos situaciją, supažindina su kitų valstybių socialinio ir ekonominio vystymosi parametrais, siūlo konkrečias pokyčių priemones Lietuvai. Tyrėjai išskyrė teisinius ir administracinius tiriamojo objekto probleminius taškus ir argumentuotai formulavo socialinio pobūdžio išvagas, numatančias socialinės politikos kryptį tikslų ir rezultatų suderinamumo lygį, teisinio reguliavimo svorių pokyčius, didinant susitarimo galimybes ir suteikiant pirmenybę darbdavių dispozicijai imperatyvaus reguliavimo sąskaita, mokesčių sistemos tobulinimą ir kitas sritis.

Tyrimo tematika aprėpia socialinio ir ekonominio pobūdžio problemas. Atskirti šiuos aspektus yra sudėtinga, nes jie glau-

■ Nukelta | 2 p.

Baltijos pakrantė
Janinos Valančiūtės nuotr.

ŠIAME NUMERYJE

„Mokslo Lietuvos“ prenumerata – patogiau ● 1 p.

Diskusija: naujojo socialinio modelio bruožai ● 1-2 p.

Universitetuose – diplominių darbų gynimas ● 3 p.

Horizontas 2020: sveikas maistas, saugi aplinka, darni visuomenė ● 4 p.

Aukštuomenės švietimo pamokos ● 5 p.

Jaunieji tyrėjai apie Lundo (Švedijos) universiteto patirtį ● 6 p.

Lietuvos kronika ● 7-8 p.

Kviečiame į tarpdisciplininę užmiesčio tyrėjų konferenciją ● 8 p.

Mokslo renginiai ir parodos LMA Vrublevskių bibliotekoje ● 9 p.

Menotyra: Jurgis Mačiūnas – Fluxus sąjūdžio idėjų kūrėjas ● 10 p.

Mąstytojo Juozo Girniaus šimtmetis ● 11 p.

Vytauto Šliūpo dovana universitetui – tėvo dr. Jono Šliūpo ir išeivijos archyvas ● 12 p.

„MOKSLO LIETUVOS“ PRENUMERATA – LENGVIAU IR PAPRASČIAU

Malonūs skaitytojai,

Kviečiame Jus prenumeruoti Lietuvos mokslininkų laikraštį „Mokslo Lietuva“, leidžiamą nuo 1989 metų. Šis laikraštis skirtas ne tik akademinėi, bet ir plačiajai visuomenei, visiems besidomintiems mokslo raida. **Kuo ilgesniam laikotarpiui prenumeruosite, tuo prenumerata bus pigesnė.** „Mokslo Lietuvos“ galite užsisakyti Lietuvos pašto skyriuose arba internetu, neišeidami iš namų.

Užsisakydami internetu, galite pasirinkti, kurį leidinį pageidaujate gauti:

- spausdintą laikraštį, kuris pasieks Jus paprastu paštu;
- elektroninį (PDF formatu), kuris bus siunčiamas į Jūsų elektroninį paštą. Pastarasis prenumeratos būdas yra ypač patogus užsienyje gyvenantiems skaitytojams.

Prašome užpildyti prenumeratos kvitą: <<http://mokslolietuva.lt/prenumeratos-kvitas/>>. Užpildę kvito laukelius, apačioje paspauskite „Rodyti kvitą“.

Jei naudojate internetinę bankininkystę, neuždarydami šio lango, prisijunkite prie savo banko sąskaitos ir pasirinkite vietinį pavedimą. Į pavedimo laukelius perkelti atitinkamų kvito laukelių turinį. Atkreipkite dėmesį, kad būtų perkeltas visas mokėjimo paskirties laukelio turinys. Atlikite pavedimą.

Jei internetinę bankininkystę nesinaudojate, paspauskite „Spausdinti kvitą“. Iki nurodytos dienos apmokėkite kvitą banko skyriuje.

Apmokėję internetinės bankininkystės būdu arba atsispausdinę kvitą, uždarykite naršyklės langą.

Neužsisakiusieji galite laikraštį įsigyti Vilniuje:

1) „Mokslo Lietuvos“ redakcijoje (J. Basanavičiaus g. 6). Apie pla-

nuojamą apsilankymą redakcijoje prašome pranešti elektroniniu paštu mokslolietuva@gmail.com.

2) Lietuvos mokslų akademijoje (Gedimino pr. 3). Vieno numerio kaina – 1 euras.

Jei kiltų klausimų, prašome rašyti adresu: mokslolietuva@gmail.com. Tikimės, kad laikraštis „Mokslo Lietuva“ nuo šiol visada bus laukiamas Jūsų namuose.

Su geriausiais linkėjimais
„Mokslo Lietuvos“ redakcinė kolegija

Vilniaus senamiestyje. J. Jasiūno nuotr.

SOCIALINIS PROJEKTAS: strategijų įvairovė ar strategijos stoka?

■ Atkelta iš 1 p.

džiai persipynę tarpusavyje. Tokį atskyrimą galima laikyti sąlyginiu, tačiau jį padaryti būtina. Priešingu atveju, tyrimą vertinančiųjų subjektų dėmesys nukreipiamas į socialinius momentus ir atskirų interesų grupių emocines nuostatas, siekiant gauti ekonominius veiksniais nesąlygojamų pajamų (ypač didinant biudžeto išlaidas) ir nekreipiant daug dėmesio į ūkio vystymosi generuojamus pajamų didinimo šaltinius.

Socialiniai ir ekonominiai teikiamo modelio funkcionavimo aspektai

Projekto autoriai pristatomą modelį struktūriškai padalino į dvi dalis – Darbo kodeksą ir Valstybinio socialinio draudimo sistemą, kiekvienai iš jų priskirdami vienodai reikšmingą vietą. Darbo kodekso modernizavimo tikslas – jo nuostatas pritaikyti šiandienos socialinės ir ekonominės plėtros reikalavimams bei priartinti jas prie išsivysčiusių šalių teisinių ir socialinių normų. Nemažai kodekso straipsnių tebėra likę nuo sovietmečio, kur pirmenybė teikiama kolektyvinės sutarties institutui. Darbo santykių, apimančių ne tik darbo laiko fiksavimo, bet ir (tai – svarbiausia) darbo užmokesčio dydžio nustatymo ypatumus, lankstumas, jų teisinio įforminimo supaprastinimas ir reglamentavimas kolektyvinėmis sutartimis yra svarbi vadinamojo socialinio dialogo tarp darbdavio ir darbuotojo dalis. Problema ta, kad kolektyvinių sutarčių sistema apima tik apie 10 proc. visų įmonių (kiek tiksliai, nežino niekas, nes šios sutartys privaloma tvarka nėra registruojamos) ir pasirašytų sutarčių skaičius tendencingai mažėja.

Nevienareikšmiškai vertinama ir kolektyvinių sutarčių formų įvairovė. Minėtam ministerijos pranešime informuojama apie vis dažniau pasirašomas teritorinio ir šakos lygmens kolektyvines sutartis. Tuo tarpu naujojo modelio rengėjų atliktoje analizėje akcentuojamas deklaratyvus ir rekomendacinis šių sutarčių pobūdis. Ministerijos specialistai ir tyrėjų komanda turėtų pateikti bent kelis konkrečius, Lietuvos sąlygas atitinkančius įvairaus lygio kolektyvinių sutarčių diegimo variantus, tinkančius pradėti verslo atstovų ir samdomų darbuotojų dalykišką diskusiją.

Kelia abejonių parengto modelio galimų ekonominių rezultatų vertinimas. Nesudėtinga apklausa nustatė darbdavių nuomonę apie lankstesnio darbo grafiko pranašumus, nekorektiška teigti, kad bus sukurta apie 145 tūkst. naujų darbo vietų. Kurti naujas darbo vietas niekada nebuvo ir nėra verslo prioritetas, todėl socialinės atsakomybės lozungas čia vargu ar padės. Darbdavio veiklos variklis – darbuotojo sukuriama ekonominė nauda įmonei. Tinkamai atlikdamas šią misiją, verslininkas didina ūkinės veiklos efektyvumą, prisideda prie visuomeninės gerovės didinimo. Vadinasi, nėra jokių garantijų, kad naujai sukurtos darbo vietos išsaugos esamas darbo vietas. Be to, visiškai apei-

nama potencialiai sukuriamų darbo vietų kokybės problema.

Labai ambicingos Valstybinio socialinio draudimo sistemos pertvarkos gairės: „...sukurti ekonomikos svyravimams atsparią ir į piliečių poreikius orientuotą socialinės apsaugos sistemą, nedidinant apmokestinimo“. Tai puikus šūkis socialinės darnos įtvirtinimo idėjai, tačiau realioje ekonominėje plotmėje vizijų patrauklumas labai dažnai išblėsta. Pavyzdžiui, įmokų į VSD fondą vadinamųjų „lubų“ taikymas kaip tik demonstruoja ekonominių interesų pirmenybę socialinių vizijų atžvilgiu.

Tyrimė atskleista nemažai įdomių idėjų VSD sistemai pertvarkyti: mažinti darbdavio išlaidas darbuotojo socialiniam draudimui, patikimiau apdrausti darbuotoją netekus darbo ir pan. Tačiau siekis formuoti tvarų ir subalansuotą VSD biudžetą valstybės biudžeto sąskaita, į pastarąjį perkeltiant pagrindinės pensijų dalies ir aktyvių darbo rinkos priemonių finansavimo išlaidas, kurių bendra metinė pinigine vertė yra daugiau nei 1 mlrd. eurų, reikalauja aiškiai apibrėžti bent potencialius biudžetinių pajamų didinimo šaltinius. Modelio kūrėjai supranta užduoties sudėtingumą, pabrėždami, kad siūlomos reformos priemonės nėra pajamų kūrimo elementas. Galimas šešėlinės ekonomikos mažėjimas dėl gilesnio darbo rinkos legalizavimo ar nedarbo išmokų apmokestinimas gyventojų pajamų mokesčiu iš esmės šios problemos nesprendžia.

Darbinių pajamų augimas – esminė visuomenės socialinės gerovės kilimo prielaida

Atlyginimo už darbą dydis atspindi darbdavių ir darbuotojų tarpusavio santykių darną, daro įtaką šalies makroekonominiam vystymuisi ir fiskaliniam stabilumui, parodo darbo jėgos ir globaliai rinkai pateikiamų produktų ir paslaugų konkurencingumo lygį. 2013 m. vidutinio mėnesinio bruto atlyginimo šalyje dydis (apie 650 eurų) lyginamas Europos Sąjungoje santykiu su aukšto išsivystymo lygio šalimis 1 su 5–6, o su vidutinio išsivystymo lygio – 1 su 2–3. Estijoje šis rodiklis buvo beveik 35 proc. aukštesnis.

Minimalus mėnesinis atlyginimas (MMA) Lietuvoje yra labai nedidelis – tik 300 eurų (Estijoje – 390 eurų), tačiau santykinis nuo vidutinio atlyginimo rodiklis Lietuvoje ir Estijoje yra maždaug vienodas ir siekia apie 45 proc. Išsivysčiusiose ES šalyse šis rodiklis siekia apie 50 proc. Žodžiu, situacija su MMA Lietuvoje esmingai nesiskiria nuo ES šalių, todėl politikų „rūpinimasis“ minimalios algos didinimu realaus ekonominio pagrindo neturi. Tai patvirtina ir Vokietijos pavyzdys, kur nuo 2015 m. pradžios įvestas minimalaus atlyginimo institutas nesukėlė euforijos tarp ekspertų: sektoriuose, kuriuose dauguma darbuotojų gauna minimalų atlyginimą, per pirmą ketvirtį infliacija ryškiai viršijo šalies vidurkius, o užimtumo lygis smuko.

Didžiausių rūpestį turėtų kelti vidutinio atlyginimo didėjimo tempas. 2000–

2008 m. šis parametras išaugo 2,2 karto, tačiau 2008–2014 m. augimas siekė tik 8,5 proc. Ūkio plėtros tvarumas krizės ir pokriziniu laikotarpiu pasirodė esąs labai trapus. Lietuvos ūkio struktūra neatitinka šiuolaikinių inovatyvios ekonomikos reikalavimų, o tai lemia ribotas Lietuvos ekonomikos konkurencines galimybes. Gerai, kad vis rečiau minime pigią darbo jėgą, kaip konkurencinį pranašumą. Laikas nustoti didžiuotis ir didelėmis prekių eksporto apimtims, kai apdirbamosios pramonės įmonių darbuotojų atlyginimai vos siekia šalies vidurkį.

2013 m. duomenimis, darbuotojų atlyginimų pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis nedviprasmiškai parodo, kuriose iš jų (gal tik išskyrus elektros, dujų ir garo tiekimą, kur lemiamą vaidmenį vaidina monopolinė ar oligopolinė įmonių padėtis rinkose) veikiančios darbo vietos efektyviausiai atitinka rinkos poreikius. Vos keliose ekonominėse veiklose (atskiri apdirbamosios pramonės sektoriai; informacija ir ryšiai; finansinė ir draudimo veikla; profesinė, mokslinė ir techninė veikla; viešasis valdymas ir gynyba, privalomasis socialinis draudimas) vidutinis darbuotojo atlyginimas viršija šalies vidurkį daugiau nei 25 proc., o jose dirba apie 160 tūkst. žmonių. Tai sudaro tik apie 15,5 proc. nuo visų darbuotojų sąlyginio skaičiaus. Tuo tarpu didmeninės ir mažmeninės prekybos bei apdirbamosios pramonės sektoriuose, kuriuose įdarbinta beveik 350 tūkst. žmonių (apie 34 proc. nuo visų darbuotojų sąlyginio skaičiaus), vidutinis atlyginimas vos siekia šalies vidurkį (pramonėje) arba stipriai atsilieka (prekyboje).

Verta atskirai paminėti visuomenės ir atskiro individo gerovę lemiančias švietimo, sveikatos priežiūros ir poilsio organizavimo ekonomines veiklas, kuriose darbuojasi beveik 236 tūkst. žmonių (apie 23 proc. nuo bendro dirbančiųjų skaičiaus), tačiau vidutinis atlyginimas jose vis nepasiekia šalies vidurkio. Tuo tarpu pažangių technologijų gamybos sektoriuje 2013 m. dirbo tik kiek daugiau nei 4 tūkst. darbuotojų (0,4 proc. nuo bendro sąlyginio darbuotojų skaičiaus), iš jų 640 žmonių – lazerių pramonėje.

Esminė darbinių pajamų didinimo prielaida – efektyvus ūkio struktūros pokyčių skatinimas turėtų tapti visų procese dalyvaujančių subjektų – Vyriausybės bei jos koordinavimo sistemai priklausančių ministerijų, asocijuotų verslo institucijų, samdomiems darbuotojams atstovaujančių organizacijų svarbiausiu veiklos tikslu ir pasiektų rezultatų vertinimo kriterijumi.

Bendros ir realiai įgyvendinamos visuomenės gerovės plėtros strategijos būtinybė

Pristatomame modelyje socialinės plėtros tikslai siejami su ekonomine plėtra skatinamais intarpais – užimtumu ir investicijomis. Tačiau pagal aptariamą tyrimą, ekonominių parametru svarba yra ribota ir nepakankama. Be to, tik iš dalies palaikoma subordinacija su aukštesnio lygio planavimo dokumentais. Tinka-

miausias pavyzdys – darbo vietų kūrimas. Vyriausybės priimtoje Užimtumo didinimo 2014–2020 metų programoje, LR Vyriausybės patvirtintoje 2013 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr.878, pabrėžiama, kad „skatinant naujų darbo vietų atsiradimą, svarbus ne kiekybinis, o kokybinis darbo vietų sukūrimo aspektas, todėl svarbu šalies ūkyje sukurti kuo daugiau kokybiškesnių naujų darbo vietų, sukuriančių didesnę pridėtinę vertę“. Suprantama, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija jokiais modeliais negali vienašališkai išspręsti šios problemos.

Naujojo modelio aptarimo kontekste svarbu paminėti Vyriausybės patvirtintą tarpinstitucinį Užimtumo didinimo programos įgyvendinimo veiklos planą (žr. 2014 m. gruodžio 3 d. nutarimo Nr. 1365 redakciją), kuriame aptariamam modeliui sukurti skiriamas vienas (iš keliolikos pateikiamų) šio plano įgyvendinimo punktų. Atskirioms ministerijoms suformuluoti konkretūs tiksliniai uždaviniai, tiesiogiai sietini su aptariamo modelio įgyvendinimu: Ūkio ministerijai – verslo vystymo kryptų formavimas, skatinant vietos ir tarptautinių klasterių bei produktų ir paslaugų vertės grandinių kūrimą; Švietimo ir mokslo ministerijai – verslumo ugdymo programų įgyvendinimas visose švietimo sistemos pakopose, pradedant pradinio mokymo posisteme. Tai liečia ne tik ministerijas, bet ir jų koordinavimo zonoms priskirtinus subjektus, t. y. asocijuotas verslo struktūras ir konkrečias įmones, įvairaus lygio švietimo sistemos bei kitas institucijas.

Akivaizdu, kad kompleksinis modelis vienos ministerijos koordinacinėje erdvėje nėra tapatus Vyriausybės kompleksiniam planui viso valstybės ūkio mastu. Vyriausybės parengtas tarpinstitucinis veiklos planas turėtų ne tik numatyti atskirioms institucijoms specifinius rodiklius, bet ir sukurti parametru tarpusavio sąveikos ir siektinų rezultatų vertinimo procedūras. Ūkio pertvarkos pagrindu kuriamas visuomenės socialinės gerovės modelis tikrove gali virsti tik įgyvendinant vientisą strategiją. Derybinės diskusijos tarp įvairių interesų grupių, pirmiausia – Trišalėje taryboje – išgrynins einamojo pobūdžio problemas: atskirų Darbo kodekso straipsnių formulavimą, minimalaus mėnesinio atlyginimo skaičiavimo metodikos sukūrimą ir kt., sutelkdamas visų procese dalyvaujančių pusių pastangas siekti esminio tikslo – darbinių pajamų didinimo.

Ypatingą dėmesį reikėtų skirti valstybės biudžetinių ir ES fondų lėšų panaudojimui: kiekybiniai lėšų įsisavinimo rodikliai neturėtų būti įtraukti į efektyvumą vertinančius parametrus. Priešingu atveju, valdymo grandinėje „vizija – realizavimo strategija – veiklos planas – rezultatas“ įgyvendinamas imitacinis gerų norų projektas, kaip ir siekis sukurti tvarią valstybinio socialinio draudimo sistemą ant nestabilaus valstybės biudžeto pamatų, neduos laukiamų rezultatų.

Autorius yra Šiaulių universiteto Ekonomikos katedros docentas.

REDAKTORIAUS SKILTIS

DIPLOMINIAI DARBAI

Prof. dr. Jonas JASAITIS

Pastarosiomis dienomis universitetuose dominuoja dvi temos: egzaminai ir diplominiai darbai. Jie žymi semestro, visų mokslo metų, o absolventams – ir viso studijų ciklo pabaigą. Šių darbų įvertinimai turėtų atspindėti ir gana aiškų pasiekimų lygį. Auditorijose, kur ginami baigiamieji darbai, matome ypatingą virsmą: įėjo studentai bakalaurantai, o po kelių valandų išėjo bakalaurai, įėjo magistrantai – išėjo turintys magistro laipsnį. Iki diplomo įteikimo likusios kelios dienos bus pripildytos džiaugsmingo laukimo, kada bus įteiktas vienas svarbiausių dokumentų, kad įveikta reikšminga asmenybės savikūros pakopa.

Gudručiai, ligoniai, daugiastaklininkai...

Tačiau pasirodo, kad šiame vertinimų procese ne viskas aišku ir skaidru. Nors darbų vertinimai dabar viešai neskelbiami (nebent to pageidautų visa grupė), bet vis pasigirsta: „Žiūrėk, ir tas gaus aukštojo universitetinio išsilavinimo diplomą. <...> Auditorijoje pasirodydavo kaip jaunas mėnulis, bet kasmet *kažkaip išsisukdavo*.“ O vadinamojo išsisukimo būdų, pasirodo, yra gana daug. Jeigu apsukruoliai būtų parodę tiek išradingumo semestro metu, tikriausiai būtų puikiai pasirengę iš visų dalykų. Tačiau dabar jie rašo graudžius laiškus (aišku, elektroninius):

„Gerbiamas dėstytoju (žinoma, semestro metu ne tik nebuvote gerbiamas, bet ir išvis neįdomus), labai prašau man padėti. Mane tikrai patenkintų šešetukas, pagaliau, nors ir tas penketas. Kitais metais jau tikrai mokysiuosi.“

„Mielas dėstytoju, prisipažįstu, kad esu tinginys ir apsilaidėlis. Bet dabar susipratau ir nuo rugsėjo labai pasitaisyčiau. Gal kaip nors mane praleistumėte?“

„Per šį semestrą mane taip baisiai kamavo ligos. Iš vienos pakilau, kita užpuolė. O čia dar tas vaikelis. Neturėjau patirties būti mama. Neišsimiegu, nes kūdikis naktimis verkia... Juk ir Jūs tikriausiai buvote mažylių tėtis. Bet dabar vaikelis jau ramesnis, todėl viską išmoksiu. Tik pasirašykite.“

„Kaime – serganti močiutė. Mama neseniai neteko papildomo darbo. Tėtis išvažiavo į Norvegiją ir mus pamiršo. Lakstau po kelis darbus, padedu šeimai. Visi prašo mano pagalbos. Užtat kokią gyvenimo patirtį įgysiu, kaip užsigrūdinsiu. Suprantu, nespėjau, bet jau pradedu išmokti valdyti laiką. Nesužlugdykite dabar...“

O tuo tarpu grupės draugai akytai stebi, kuo baigsis šių spektaklių premjeros. „Gudručiai“ tuo tarpu budi prie dėstytojų kabinetų ir net namų, kuriuose šie gyvena. Kai kurie sakosi per semestrą nieko nesupratę, todėl dabar juos būtina konsultuoti. Kiti primena, kad ir anksčiau naudojosi korepetitoriais, bet juk geriausias korepetitorius esąs pats dėstytojas. Taigi čia viskas normalu: jei yra įmonės rašančios baigiamuosius darbus, tai kodėl panašios pagalbos negalėtų suteikti dėstytojas. Ach, tiesa, laiko jau nebėra, sesija baigiasi. „Tai gal vis dėlto pasirašytumėte...“ Ir štai vienas kitas jau žirglioja fakulteto koridoriumi, plačiai šypsodamasis. „Tai ką, zubrylos, smegenėlės dar visai nesudžiūvo? Kiek džinsų sutrynėte auditorijoje? O aš va, fokus marokus, ir... septyni – vidutiniškai. Kiek iš jūsų tik šešetus gavo?“

Ko įstatymas nedraudžia?

Prieš kurį laiką buvo užsiminta, kad Seimo nariu išrinktas mokslininkas pateikė įstatymų pataisas, leidžiančias persekioti ir bausti asmenis, klastojančius automobilių ridos duomenis. Paaiškėjo sunkiai įsivaizduojamas dalykas, kad Lietuvoje nėra teisės aktų, draudžiančių tokią veiklą ir numatančių aiškias, griežtai

reglamentuotas sankcijas už įstatymų nesilaikymą. Taigi jūs ruošiatės pirkti naudotą automobilį ir jus, supranta, labiausiai domina, kiek kilometrų juo nuvažiuota. Štai devynerių metų senumo automobilis, bet ridos matuoklis suskaičiavęs vos 25 tūkst. km. Kažkaip nesinori tuo tikėti, tačiau pardavėjas taip gražiai pasakoja, kad mašinėlė priklausė senutei ir stovėjo šieno prikrautoje daržinėje, todėl jokios darganos jos nepalietė. Žentas iš Jungtinės Karalystės sugrįždavęs retai, bet nemėgęs važinėti Lietuvoje, nes jau pripratęs prie eismo kairiaja puse. Tiesa, padangos – smarkiai „apzulinčios“. Pardavėjas ramina, kad padangos tikrai ne originalios, nes anas kažkas pavogęs. Tai va, senutei nupirko tokias, kokias tuo metu kaimyno dirbtuvėje rado. Padangos, ne bėda, pasikeisite, užtat variklis – visai dar naujas. Patikrinti, ar pardavėjas nemeluoja, lyg ir nėra galimybių. Lieka arba juo tikėti, arba kito automobilio dairytis. Bet pradėjus kalbėtis, vėl sekamos panašios istorijos.

Daugumoje valstybių tokia, atsiprašant, veikla seniai uždrausta, o Lietuvoje, pasirodo, ne. Įdomiausia, kad net Seimo teisininkai tokią išvadą suraitė, kad Seimo narys ilgai raudonuoti turėtų, pamatęs, koks jis teisiškai neišprusęs. Esą ir dabar galiojančiais reglamentais galima pasinaudoti, ir vos kelių patikslinimų užtektų, o išsivysčiusių valstybių veikla – mums ne pavyzdys: patys viską išmanome. Štai ir suprask kaip nori, kai, vertinant mokslo darbus, reikalaujama besąlygiškai laikytis „vakarietiško standartų“, o tokioms buitiskoms smulkmenoms mūsų visuomenė esą dar ilgai bus nepriaugusi. Tiesa, Seimas šį kartą nesutiko su tokiomis teisės profesionalų išvadomis, bet kada, kolegos, pasiūlytos pataisos įsigalios, dar niekas negali pasakyti.

Neseniai vykusioje Lietuvos universitetų rektorių konferencijoje diskutuota apie visai panašų teisinį „rebusą“. Įmonėlių, siūlančių už atlygį parengti ne tik kursinius, bet ir diplominius darbus, veikla klesti. Jau net ir gerai studento gebėjimus žinantis dėstytojas sunkiai gali įrodyti, kad jam atneštas darbas – ne šio studento kūrybos vaisius. O jei ir įrodytų, tai kas iš to: naudotis firmelių paslaugomis neuždrausta. O kas neuždrausta, tas leidžiama. Net ir teisinį precedentą jau turime, kai „konsultantų“ sumontuotą citatų rinkinį atnešęs studentas šokdino visą universitetą, reikalaujamas diplomo, nes dabartiniai teisės aktai tokių machinacijų neregamentuoja.

Rektorių konferencijos dalyviai tuoj pat bandė kreiptis į dalyvavusius teisininkus, bet šie taip nerišliai mekeno, kad situacija tikrai neprašviesėjo. Kalbėta apie įrodymų rinkimo sunkumus, galimas kliūtis ir sudėtingas procedūras, kurios lauktų išaiškinus pažeidimus. Esą, kaip nustatyti pažeidimų mastą ir t. t. Kartais susidaro vaizdas, kad turime kažkokią uždarą teisės profesionalų kastą, kurios nariai yra vieninteliai, turintys ne tik teisės, bet ir tiesos sakymo monopolį. Vos sakinį pasakęs, gali išgirsti įsakmų reikalavimą kalbėti „teisine kalba“. Jei jos žinovams neįtikai – užsičiaupk. Tai ką daryti rektoriams? Kaip orientuoti savo pavaldinius? Nekreipti dėmesio ar pakeisti baigiamuosius darbus kitomis užduotimis?

Ar vadovai geba vadovauti?

Bet yra dar viena baigiamųjų darbų kokybės problema, apie kurią netrukus tikrai teks kalbėti. Tai – darbų vadovų kvalifikacija. Ko galima tikėtis, jei vadovas visai nekompetentingas vadovauti temai, kurią išsirinko studentas, bet katedra paskyrė, skaičiuodama darbo krūvį? Studentas stropiai vykde vadovo nurodymus, bet darbelis, deja, niekinis. Kaip jį vertinti gynimo metu? Ir kaip pasakyti neretai arogantiškam kolegai, kad viską išmanančiųjų laikai seniai praėjo?

MOKSLINIŲ TYRIMŲ TAIKYMAS

Lietuva pasirengusi kurti žiniomis grįstą ekonomiką

Lietuvą pasiekė džiugi žinia iš Europos Komisijos: oficialiai patvirtinta Lietuvos sumanios specializacijos strategija, kuria siekiama efektyviai pasinaudoti mokslo laimėjimais ir turimas žinias paversti pinigais. Prieš keletą metų Europos Komisijos inicijuota idėja, kad kiekviena šalis turi susikurti savo sumanios specializacijos strategiją, virsta tikrove. Visoms Europos Sąjungos šalims, dar prieš prasidedant naujam finansavimo laikotarpiui, buvo pasiūlyta įvertinti savo mokslo, verslo ir viešojo sektoriaus potencialą ir apgalvoti, į kokių sričių mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą ir inovacijas investuojant būtų galima gauti didžiausią naudą.

Europos Komisija iškėlė Europos Sąjungos šalims narėms sąlygą – jei jos parengs strategijas, kuriose įvardins šalies ar regiono MTEP ir inovacijų prioritetus ir būdus jais efektyviai pasinaudoti, galės naudotis Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiama finansinėmis investicijomis į šalies mokslo veiklų plėtrą. Lietuva, pateikusi savo sumanios specializacijos strategiją, pirmoji iš trijų Baltijos kaimynių jau gavo teigiamą atsakymą.

„Ši žinia mums visiems – malonus paskatinimas ir kartų didelis išipareigojimas. Strategija parengta ir patvirtinta: dabar turėsime progą savo nuosekliu darbu įrodyti, kad investicijos į mokslą atneša didelę ekonominę naudą visai visuomenei ir leidžia šaliai būti konkurencingai tarptautiniu lygiu. Juo labiau kad Lietuvoje jau turime stiprią mokslo infrastruktūrą – sumanios specializacijos strategija padės ją tinkamai įdarbinti“, – sako švietimo ir mokslo viceministrė Svetlana Kauzoniene.

Sumanios specializacijos strategijos rengimą koordinavo Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA) bendru švietimo ir mokslo bei Ūkio ministerijų sutarimu. Į procesą buvo įsitraukę keli šimtai Lietuvos mokslininkų, verslininkų, viešojo sektoriaus atstovų. Po plataus masto apklausų ir kelių dešimčių ekspertinių diskusijų buvo priimtas sprendimas, į kokias MTEP ir inovacijų kryptis Lietuva turi sutelkti didžiausią dėmesį.

„Šią užduotį iškėlus Europos Komisija paskatino Lietuvos verslininkus, mokslininkus, viešojo sektoriaus atstovus padaryti tai, ką seniai reikėjo – visiems susėsti prie vieno stalo ir susitarti, kokie yra mūsų prioritetai. Ar mes žinome, kurioje srityje dirba gambiausi šalies mokslininkai? Kur koncentruojasi didžiausios verslo pajėgos? Kur slypi didžiausias mūsų potencialas, jei sujungsime mokslo, verslo ir viešojo sektoriaus pajėgas? Rengdami sumanios specializacijos strategiją, visi kartu ieškojome atsakymų, tad net pats procesas buvo didelis laimėjimas stiprinant bendradarbiavimą žmonių, kuriems gana retai tenka dirbti kartu. Dar maloniau, kad Europos Komisijoje dirbantys ekspertai patvirtino šio darbo rezultatus – einame teisingu keliu“, – džiaugiasi MOSTA direktorė Jurgita Petrauskienė.

Lietuvos sumanios specializacijos strategijoje įvardinamos šios prioritetinės kryptys: energetika ir tvari aplinka; agroinovacijos ir maisto technologijos; sveikatos technologijos ir biotechnologijos; kūrybinga visuomenė; nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos; transportas, logistika, informacijos ir ryšių technologijos. Šiose kryptyse buvo išskirti konkretūs prioritetai, kurių sąrašą galima rasti MOSTA tinklalapyje (<http://www.mosta.lt/lt/sumani-specializacija/prioritetai>).

2015 m. birželio 12 d. sumanios specializacijos strategijos įgyvendinimo pradžią pažymės specialiai šiai progai skirtas renginys Lietuvos Respublikos Vyriausybėje, į kurį taip pat planuoja atvykti Europos Komisijos atstovai.

Parengta pagal MOSTA 2015 m. gegužės 18 d. pranešimą

Tarptautinis mokslinis projektas – apie šiuolaikinių užmiesčio teritorijų vaidmenį pasaulyje

„Ecointense“ projekto rengėjų grupėje Norvegijos, Švedijos, Lietuvos, Lenkijos, Indijos, Tanzanijos, Dominikos ir Haičio atstovai

Projektuojamą veiklą aptaria koordinatorius Jostein Hertwig (Švedija) ir Baltijos fondo atstovas Arūnas Svitojus (dešinėje)

Prof. dr. Jonas JASAITIS

Gegužės 21–22 d. Švedijoje, šalia Södertälje miestelio esančiame ekologinio ūkininkavimo asociacijos BERAS centre, įvyko tarptautinės mokslininkų grupės, rengiančios vieną iš „Horizon-2020“ projektų, pasitarimas. Projektas suvienijo tyrėjus iš Europos, Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos. Europai atstovauja Norvegijos (Nordlando universiteto), Švedijos tarptautinio BERAS fondo mokslininkai, taip pat mokslininkai iš Lenkijos, Olandijos, Rumunijos ir Lietuvos. Planuojami tyrimai turėtų apimti Indiją, Tanzaniją, Dominiką ir Haiti. Tai leis palyginti pasaulinius užmiesčio vietovių situacijos pokyčius. Tyrimų tikslas – parengti naują kaimiškųjų vietovių strategiją, ypatingą dėmesį skiriant ekologiško ūkininkavimo plėtrai, kuriant subalansuotą sveiko maisto gamybos ir tiekimo gyventojams grandinę. Šiuo metu kiekviena projekte dalyvaujanti valstybė formuoja tyrėjų komandas ir pasiskirsto konkrečias užduotis.

Lietuvai teko ypač atsakingas uždavinys – parengti gaires modernios kaimo politikos formuotojams ir užmiesčio vietovių strategijų kūrėjams. Viena didžiausių problemų – įveikti mąstymo stereotipus, lemiančius

sustabarėjusį, vos ne visu šimtmečiu (o kai kuriose valstybėse ir dar daugiau) atsilikusį požiūrį, kad vienintelė užmiesčio vietovių funkcija – žaliavos maisto produktams gamyba. Apie tai, kad būtina išsaugoti planetos biologinę įvairovę, pašalinti veiksnius, lemiančius labai pavojingus klimato pokyčius, užsimenama tik epizodiškai, tačiau ir tas rūpestis yra labiau parodomasis nei tikras. Apie

Švedijos ūkininko, gyvulių augintojo sklype visur kyšo didžiuliai akmenys, o medžių lapai dar tik skleidžiasi (fotografuota gegužės 22 d.)

klimato kaitą politikai prabyla dažniausiai tik po labai skaudžių katastrofų: kai milžiniška cunamio jėga pakeičia žemynų kontūrus ir praryja salas, kuriose iki tol ramiai gyveno dešimtys tūkstančių vietinių žmonių, kai nebesulaikomi potvyniai susilieja su purvo ir akmenų nuošliaužomis ir nuo žemės paviršiaus nušluoja keliasdešimt gyvenviečių, pasiglemždami ne tik visą žmonių turtą,

bet ir jų gyvybes, kai neprognozuojami žemės drebėjimai iki tol klestėjusius ir turistų susižavėjęmią kelusius regionus paverčia subjaurotomis dykvietėmis. Tada strimgalviais formuojamos gelbėtojų komandos, metamos įvairiausių fondų lėšos, kuriamos humanitarinės pagalbos programos. Bet štai praeina vos keli mėnesiai ir didžioji pasaulio dalis apie kažkurį planetos dalį ištikusią nelaimę užmiršta. Politikos formuotojai nesibai giančiose diskusijose svarsto apie naujus įtampos židinius, retai suvokdami gilumines tokių procesų priežastis, verslas kelia prekių ir paslaugų kainas, kad ne tik kompensuotų patirtus nuostolius, bet ir gautų papildomą

penlą, o turistams pasiūlomi nauji egzotiški maršrutai.

Nors viešojoje erdvėje nuolat deklaruojama darnios plėtros būtinybė, dar rečiau susimąstoma, ar tikrai ruošiamasi tas deklaracijas įgyvendinti. Daug dažniau išgirstame, kad ateities pasaulyje beveik visa žmonija persikels į miestus, išaugs metropoliniai centrai, kuriuose gyventojų skaičius priartės prie šimto ar net kelių šimtų milijonų. Maistas bus gaminamas milžiniškų gamyklų laboratorijose ir cechuose. Nebeprognozuojamu greičiu auga farmacijos kompanijų gaminamos produkcijos mastai. Vis augantį poreikį jaučia ir ortopedinės produkcijos gamintojai, pasitelkę naujausių elektronikos priemonių kūrėjus. Tavo vaikui dar nėra nė šešiolikos, bet jo svoris jau seniai dvigubai didesnis nei derėtų, o kažkur kitame žemyne jo bendraamžis auga, nuo gimimo kęsdamas alkį.

Tik ar egzistuoja alternatyva tokiems kontrastams šių dienų ekonomikos valdy-

me? Visiškai akivaizdu, kad net pačių turtingiausių ir labiausiai išsilavinusių visuomenes turinčių atskirų valstybių pastangų nepakanka, norint suvaldyti chaotiškos raidos procesus ir išvengti negrįžtamų, žmonijai pragaištingų pasekmių. Tik susivienijusios tarptautinės komandos, aprėpiančios kone visus žemynus, yra pajėgios ieškoti racionalių išeičių, išryškinti jau sukaupę vertingą mokslinių tyrimų ir jų rezultatų pritaikymo patirtį. Dirbant tokioje komandoje, išryškėja nauji sprendimai, reikalaujantys ne milžiniškų investicijų į gamybos plėtrą, o ugdyti naują vartojimo kultūrą, formuoti sveiką gyvenimą nuo pat ikimokyklinio amžiaus, diegti ekologiškas, gamtą tausojančias ūkininkavimo technologijas ir formuoti naują miesto ir užmiesčio kooperacijos sistemą.

Dabar kuriamame „Ecointense“ projekte planuojami tiek milžiniško masto tarptautiniai tyrimai, tiek visiškai kita ugdymo koncepcija besiremiančių mokymo centrų ir gamybinių susivienijimų kūrimas. Laukus, kuriuose, nenaudojant jokių cheminių preparatų, nėra piktžolių, o dirvožemio struktūra kasmet gerėja, jų savininkai Švedijoje prižiūrėjo dešimtmetį ar dar ilgiau. Taip formuojasi visiškai kita ūkininkavimo, net mitybos samprata. Tuo tarpu Lietuvoje panašūs pavyzdžiai dar tebėra išimtis, o ne įprastinė praktika. Ne kartą teko susimąstyti, kodėl Skandinavijos šalyse, kur daug mažiau šviesos ir šilumos, kur iš žemės vos ne kiekviename žingsnyje kyšo milžiniški akmenys ar net uolų atbrailos, gaunami daug didesni javų derliai, geresni ir gyvulininkystės rezultatai. Laukia didžiulis darbas, kad tokia patirtis būtų pritaikyta visiškai kito klimato zonos, kad būtų formuojama gamtą tausojanti ūkininkavimo praktika, net pramonės strategija. Svarbiausia, kad būtų suvokta tai, jog jokia gyvenamoji vietovė negali būti kliūtimi asmenybės raiškai, kad socialinę ir kultūrinę atskirtį galima įveikti priemonėmis, visai nepanašiomis į tas, kurias dabar ir Lietuvoje naudojame. Vis girdime šūkius, kad būtina diversifikuoti užmiesčio vietovių ūkinę veiklą, bet nuo šūkių naujos įmonės neatsiranda. Vis skundžiamės, kad trūksta finansavimo, bet užmirštame atsakymą į klausimą: „Kodėl biednas?“

Ūkininko sodybos antrasis aukštas ir greta esantys nameliai paruošti priimti turistus

XIX amžiaus pradžios Lietuvos aukštuomenės švietimo pavyzdžiai Chevalier de Boudono kūryboje

Nijolė VAIČIULĖNAITĖ-KAŠELIŪNIENĖ

Paslaptinga Chevalier de Boudono asmenybė

1806 m. Vilniuje, Jozefo Zavadskio spaustuviėje buvo išleista Chevalier de Boudono knyga prancūzų kalba „Lietuviški laišakai“. 1809 m. knygos leidimas buvo papildytas platesniu pavadinimu: „Lietuviški laišakai arba dviejų draugų, Lietuvos šalies, Ptičės pakrantės gyventojų, susirašinėjimas. Su keliomis trumpomis pastabomis apie Vilnių. Riterio de Boudono skirti kunigaikštytei Julijai Radvilaitėi iš Anopolio“. Tais pačiais metais išspausdintas ir kitas šio prancūzų autoriaus veikalas – „Anopolinės arba mitologijos dienos, riterio de Boudono skirtos kunigaikštytei Julijai Radvilaitėi iš Anopolio“.

Kunigaikštytei Julijai Radvilaitėi, kunigaikščio Mikalojaus Radvilos ir Pranciškos Butler dukrai, knygoje vadinamai Klementina, buvo pasamdytas namų auklėtojas prancūzas de Boudonas, kuris vengė rašyti savo vardą galbūt dėl to, kad buvo pasitraukęs iš savo šalies, vykstant 1789 m. prancūzų revoliucijai arba tuojau po jos. Lietuvoje reziduojantis prancūzų riteris netruko įsimylėti savo mokinę Juliją. Tačiau meilei kelių pastojų atvirai nedeklaruojama, tačiau potekstėje slypinti socialinė ir turtinė nelygybė. Galima manyti, kad gubernantu tapęs riteris nebuvo laikytas tinkama pora kunigaikštytei. Dvaro mokytojas galėjo tikėtis tik draugystės. Kunigaikštystės draugui buvo atlyginama materialiai – jis galėjo visam laikui įsikurti jam dovanotoje būstinėje netoli nuo Anopolio. Tokio pobūdžio draugystė yra sureikšminama, poetizuojama ir Julija-Klementina ją iškelia aukščiau už meilę, kaip kilniausią žmonių bendravimo išraišką.

Didaktika ir epistolinio rašymo pamokos

Namų mokytojo knygą „Anopolinės arba mitologijos dienos“ galima vertinti kaip savotišką mitologijai skirtą paskaitų konspektą arba auklėjimo traktatą. Tačiau jis turi ir vientiso pasakojimo struktūrą bei sužetintą liniją – užgimstančią mokytojo ir mokinės meilės istoriją. Šioje istorijoje svarbus vaidmuo tenka laiškam. Vakaraus mokinė prašoma rašyti laiškus mokytojui, kuriuose išsakyti, kas patiko arba nepatiko pamokose. Taip, be mitologijos kurso, princesė dar mokoma pavyzdinio epistolinio rašymo. Kaskart pradėdamas pamoką nuo rafinuoto mandagumo formulių, mokytojas pagerbia ir pamalonina princesę, pagyręs už būsimo atidumą, išreiškęs įsitikinimą būsima sėkme, džiugiesiu, kurį suteiks žinios. Pamokose dėstoma taip, kad po kiekvienos dalies, užimančios nedidelę pastraipą, seka kreipinys į klausytoją, jį eilini kartą pagiriant, pastebint kiekvieną emociją, švelniai pamokant, paskatinant vienokią ar kitokią reakciją.

Tačiau sulig kiekviena nauja diena pamokų įžangos ilgėja, intarpų daugėja, gausėja kreipinių, komentarų, emocijų pasisakymų. Šašoningai ar nesašoningai, vis daugiau laiko skiriama rafinuotam mandagumui, subtiliam meilikavimui. Neabejotina, kad tokia mokymo strategija jaunajai Julijai darė įspūdį. Besikuriančioje mokytojo ir mokinės jausmų istorijoje laiškus, vakarais mokinės rašomus mokytojui, galima vertinti kaip atsaką ir kaip paskatą siekti dar didesnio artumo. Įdomu, kad kunigaikštystės laišku skaitytojas net nemato ir nepasigenda – juos atstoja entuziastingi mokytojo komentarai rytais prieš naują pamoką. Jau pirmas laiškas giriamas, kaip pasižymintis žavingu stiliumi ir delikačia minties raiška, kartu dėkojama už išsklaidytus nuogaštavimus dėl buvusio pamokos paleistų aštrokų mitologinių sužetų.

Vėlesni mokinės laišakai sulaukia vis daugiau aukščiausio lygio epiteto, kol pagaliau mokytojas sako: „Jūsų laiškas dieviškas. Taip vertinu dėl spindinčios jame išminties ir jautrumo, kuriais pasižymi tiesi, gailestinga širdis. Kol stengiausi, kaip išmanydamas, praskaidrinti jūsų sielą, skindamas gėles mitologijos laukuose, jūs įsiskverbėte į manąją, pripildydama žavesio, sklisdama švelnios ir geranoriškos filosofijos principus; o tai yra vienintelė žmogaus verta filosofija, galinti suteikti jam laimę <...>“

Mitologijos kurso pabaigoje, apibendrinamas drauge praleistas dienas, mokytojas pamini žinių naudą, kurią akivaizdžiai nustelbia emociškai išsakoma dvasinė nauda, siejama su jausminiais potyriais: „Drištu išstarti, kad tūkstantį kartų jutau didžiausią palaimą pasidalinęs su jumis savo kukliomis žiniomis. Patirtas malonumas, jums sėkmingai jas perteikiant, regis, bus pasiekęs aukščiausią ribą; mano siela alpėjo nuo menkiausių minties, kad galiu prisidėti prie jūsų įgimtų gabumų vystymo <...>“

Prancūzų gubernanto praktika mūsų šalyje praplečia žinias apie merginų auklėjimą Lietuvos didikų šeimose. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje didikų vaikai nuo mažens buvo mokomi laišku rašymo, padedami „skriptūros“ mokytojo. Taip jie buvo rengiami ateičiai, kai suaugę turės tvarkyti gausią šeimos korespondenciją. De Boudono knygoje aptinkama auklėjimo strategija atitinka instrukcijas Lietuvos didikų vaikams. Žinomi Mikalojaus Kristupo Radvilos 1603 metų nurodymai, skirti jaunuoliams: auklėjimas meilės tėvynei dvasia, paklusnumo šalies valdovui ugdymas. Tuo tarpu merginų ugdymo prerogatyva buvo moralės normų įsisąmoninimas, teisinga šeimos samprata, pasirengimas vaikų auklėjimui, paklusnumas tėvų valiai, pasiaukojimas savo tėvynei. Visų šių reikalavimų de Boudonas neapeina, tik jie nėra dėmesio centre: prancūzų gubernantas juos švelniai ir taktiškai primena savo mokinėi, aiškindamas vieną ar kitą kultūros, istorijos ar meninės kūrybos faktą.

Mitologijos kurso metu Julijai teikiama nemažai istorijos, filosofijos ir religijos žinių. Mergina taip pat mokoma rašyti laiškus, o ateityje žadama ją supažindinti su XVIII a. pabaigos poezija – taigi, siekiama visapusiško išprusimo. Be to, mokomosios knygos pabaigoje riteris de Boudonas įdėjo prieraišą, kuriame pažymėjo, kad ne jam pirmam teko garbė lavinti kunigaikštystę – prieš tai Julija turėjusi nuostabią mokytoją poniją Annétic Royou-Fréron, žinomo prancūzų

rašytojo, žurnalisto ir kritiko Elie Frérono (1718–1776) žmoną, kuri merginai buvusi lyg antroji motina. Ją riteris net palygina su garsiąja epistolinio romano kūrėja markize de Sévigné (1626–1696). Esą neprilygstamoji markizė būtų įvertinusi Julijos auklėtojos talentą, jos išpuoselėtą, kultūringą šamojų ir grakštų, elegantišką epistolinį stilių. De Boudono manymu, šiuo puikiu modeliu kunigaikštystė galėjo sekti tokiaame amžiuje, kai ryškūs įspūdžiai įsismelkia į sielą visam laikui. Taigi, turėjusi ne vieną, bet du mokytojus, kunigaikštystė įgijo išskirtinį, retą ir puikų išsilavinimą. Riterio de Boudono veikalai leidžia teigti, kad Julijos Radvilaitės lavinimas buvo plataus pobūdžio, gana universalus, atitinkantis europinę švietimo epochos dvasią. Gali būti, kad jis pranoko ne tik merginoms, bet ir apskritai lietuvių didikų vaikams skirtas mokymo programas.

Ar Julija Radvilaitė gali būti lietuviškuoju Rouseau „Naujosios Elizos“ atitikmeniu?

Prancūzų riteris de Boudonas rašo „Lietuviškus laiškus“ baigiantis epistolinio žanro aukso amžiui Prancūzijoje. Jo knygoje ne kartą minimas Jeanas Jacques Rousseau – vienas pačių žymiausių šio amžiaus epistolinio žanro kūrėjų Europoje. Laiškų romane susirašinėjimas yra išgalvotas, jis vyksta tarp išgalvotų veikėjų. Kaip ir Rousseau „Naujojoje Elizoje“, taip ir de Boudono knygoje pristatomas tariamas dviejų žmonių susirašinėjimas. Tačiau Julijos-Klementinos biografiniai duomenys (gimusi Anopolyje, kuriame yra biblioteka ir paveikslų galerija), jos šeimos (Radvilų) portretai, taip pat minimi istoriniai faktai (karo žygiai, tremtys, kelionės) turi tikroviškų analogų, kurie lietuvių skaitytojui savaime yra vertingi. Antra vertus, suprantame, kad romanas yra autorinė kūryba, tad tikėtis visiškai nepakeistų istorinės tikrovės duomenų neverta. Svarbiau yra įvertinti „Laiškus“ kaip literatūros kūrinių, atskleisti romano estetinę vertę.

Rousseau epistolinio romano „Julija arba naujoji Eliza“ sužetintą liniją yra analogiška: kilmingos panelės namų mokytojas įsimyli savo mokinę. Dėl luominių skirtumų ir reiškiant pagarbą pripažintoms etinėms normoms, neišsipildžiusi meilė po draugybės peripetijų virsta pasiaukojančia draugyste. Rousseau romane ne tik pagrindinės veikėjos prototipo vardas toks pat, kaip ir „Lietuviškų laišku“ veikėjos, bet ir sutampa svarbiausi Rousseau bajoraitės Julijos ir de Boudono Klementinos-Julijos portretų bruožai – sielos grožis, širdies gerumas, dvasios kilnumas. Tačiau pastebime ir esminį skirtumą: Rousseau romanas kupinas jaudinančių meilės scenų, susitikimų ir išsiskyrimų, pasižymi įkvepiančia ir galinga jausmo raiška. Nors yra ilgų dialogų, svarstymų aktualiais epochos, ypač auklėjimo, klausimais – jausmų istorija išlieka dėmesio centre; būtent ji stumia pirmyn romano veiksmą iki kulminacijos ir nulemia atomazgą. De Boudono pasakojimas nesukelia tokio pat ryškaus estetinio poveikio, kaip Rousseau romane, o tai išryškina skirtumą tarp eilinio talento ir genijaus. Tačiau dera pažymėti, kad, ypač aprašant keliones – į princesės Samuelovos dvarą ir į Vilnių, kuriame viešėjo Klementina, randame vaizdingų aprašymų, o sutiktų personažų (ypač moterų) portretai yra gyvi, gana subtiliai nupiešti, nebloginai psichologiškai motyvuoti.

Ir Rousseau, ir de Boudono laiškų romanuose yra liečiamos įvairiausios temos – istorinės, geopolitinės, kelionių, tradicijų, papročių, šeimos santykių, mokymo ir auklėjimo bei kitos. Tai paverčia laiškų romaną epochos dokumentu. Skelbiamas privatus laiškas artėja prie vadinamo polemiko laiško, gebančio išvystyti viešą polemiką tarp skaitytojų. Pavyzdžiui, de Boudono veikalas reikšmingas yra viename iš laiškų persakomas ginčas tarp grafo ir grafienės dėl romanų moralinio poveikio jaunoms merginoms. Po tokių kategoriškų pasisakymų romano nenaudai, pavyzdžiui: „Romanai – tai nuodai, galintys suvilioti tik menkos dvasios žmones“, pagaliau sutariama, kad poveikis priklauso nuo įgimtų dorovinių savybių: jeigu pamatai tvirti, asmuo pajėgus atsispirti. Šia proga primenamas būtent Rousseau perspėjimas „Naujosios Elizos“ pratarmėje: „Kiekviena mergina, kuri ryšis perskaityti mano knygą, jau prapuočiusi; tačiau tvirkina ne knyga, bet moralinio nuopuolio daigai širdies gilumoje.“ Vis dėlto polemikos klausimas lieka atviras: leisti skaityti ar drausti? Klausimas susijęs su tolesniais svarstymais apie europietišką auklėjimą, todėl gali suintriguoti šiandieninį skaitytoją, besidomintį pedagogikos istorija, psichologija ar didaktinės literatūros problematika. Antra vertus, tai reta proga pasvarstyti apie prancūziškų meilės romanų ir Rousseau kūrinių recepciją Lietuvoje XVIII ir XIX amžių sankirtoje.

Be šios tiesioginės de Boudono nuorodos į konkretų Rousseau kūrinių, aptinkame netiesioginių nuorodų ir aliuizijų. Neveltui „Lietuviškuose laiškuose“ Lietuva net tris kartus yra sulyginama su Šveicarija. Pvz., XI laiške rašoma: „Šveicarija apsirėičia Lietuvoje pačiu žavingiausiu būdu.“ Akivaizdu, kad palyginimas iškelia natūralų mūsų krašto grožį, ne menkesnį už vienos vaizdingiausių Europos ir pasaulio šalių, tačiau yra ir kitas motyvas. Kartu atiduodama pagarba Rousseau, kurio raštai lėmė, kad Šveicarijos įvaizdis preromantinėje ir romantinėje Europos literatūroje tapo populiarus. Aišku, de Boudono Julija-Klementina gali būti traktuojama tik kaip Rousseau Julijos atšvaitas. Jai nelemta patirti tokių pat išgyvenimų, kokie skirti literatūrinei pirmtakei: jausmo viršūnių ir bedugnii, meilės ekstazės ir svaiginančio nuopuolio, laviravimo ant būties ir nebūties ribos. Lietuviška „naujoji Eliza“ kukli ir santūri; ji leidžia sau nukrypti nuo bendravimo normų ir leistino laiškų tono tik svajonėse. Tačiau nukrypimai įspūdingi. Antai, nelaimi žvelgiant į akis (artėjant jungtuvėms su nemylimu), jausmai staiga prasiveržia: „Suteikite man savo drąsą, kilnūs drauge, arba ateikite man į pagalbą. Virpanti, netekusi savitvardos, krentu į jūsų saugios draugystės glėbį; tokios draugystės vardan jau prašiausi prieglobsčio jūsų nuošalioje būstinėje... Ar galėčiau to tikėtis?.. O brangintina sielos ramybė! Ar esate tikrai šešėlis, tik ryto ūkana, kurią išsklaido pirmas saulės spindulys?“ Tokie lyriniai pasisakymai negali skaitytojo nejaudinti. Jie puošia de Boudono veikalą ir iš tiesų jį suartina su XVIII a. prancūzų literatūros šedevru. Tai rodo, kad Lietuvoje pasamdytas dvaro mokytojas prancūzas gebėjo savo mokinėi pastatyti nemirtingą paminklą – įvesti kunigaikštystę Juliją Radvilaitę į XVIII a. pabaigos Prancūzijoje sukurtą literatūrinių portretų galeriją.

Tęsinys kitame numeryje

LUNDO UNIVERSITETO TARPTAUTINIŲ RYŠIŲ APŽVALGA

(Švedijos universiteto patirtis – Lietuvai)

Agnė PRANINSKAITĖ

Tęsinys. Pradžia Nr. 3 (535)

Universiteto istorija ir ateities planai. Lundo universitetas įkurtas 1666 m. ir buvo pavadintas Karališkąja akademija (*Regia Academia Carolina – The Royal Caroline Academy*). Pagal tų laikų tradicijas veikė keturi fakultetai – teologijos, teisės, medicinos ir filosofijos (šiuo metu jų yra aštuoni). Universitetas kurį laiką neturėjo savo patalpų studentams mokytis, kol XVII a. pabaigoje Švedijos karalius Karolis XI padovanojo jam pastatą Lundagård parke.

XVIII a. buvo universiteto kilimo laikotarpis. XIX a. viduryje (1852 m.) patvirtintas naujasis universiteto statusas, pakeitęs jau pasenusias taisykles. Valstybė perėmė atsakomybę už jo finansavimą. XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje įvykdyta fakultetų reforma: vieni buvo atnaujinti, išskaidant į kelis atskirus fakultetus, įkurti nauji padaliniai, kol galiausiai XX a. pabaigoje susiformavo dabartinė struktūra – aštuoni pagrindiniai fakultetai ir papildomi departamentai bei centrai. Lundo universitetas siekia tapti pasaulinio lygio aukštąja mokykla, kuri, kaip skelbiama jo strateginiuose dokumentuose, dirba siekdama suprasti, aiškinti ir tobulinti pasaulio raidą, prisidėti gerinant asmenybės gyvenimo kokybę. Universitetas šiuo metu klasifikuojamas kaip vienas geriausių Švedijoje ir patenka į geriausių pasaulyje šimtuką (67 vieta pagal QS reitingą 2013 m.). Praėjusių metų duomenimis, Lundo, Malmės ir Helsingborgo filialuose mokėsi 47,7 tūkst. studentų, dirbo 7,5 tūkst. darbuotojų. Šiuo metu Lunde statomi du mokslo centrai: MAX IV, kuriame įsikurs pasauliniu lyderiu pripažįstama sinchrotroninės spinduliuotės laboratorija, ir Europinis neutronų skaidymo centras ESS. Pastarasis kuriamas įgyvendinant naują tarptautinį projektą, kurio tikslas – sukurti atomų skaidos pagrindu veikiančių neutronų šaltinį, savo intensyvumu pralenkiantį visus šiuo metu pasaulyje egzistuojančius šaltinius. Šis įrenginys suteiks naujų galimybių mokslininkams, dirbantiems gyvosios gamtos, energetikos, aplinkosaugos, technologijų, fizikos ir net kultūros paveldo srityse.

Tarptautinių ryšių plėtra. Lundo universitetas bendradarbiauja su daugeliu universitetų visame pasaulyje. Šiuo metu jis turi per 680 partnerių iš daugiau nei 50 šalių ir yra keleto pagrindinių tarptautinių tinklų (LERU, U21, Nordlys, SANORD, SASNET) narys. LERU (Europos mokslinių tyrimų universitetų lyga, angl. *The League of European Research Universities*) yra asociacija, kuriai jau pernai priklausė 21 pirmaujantis ir intensyviai atliekantis mokslinius tyrimus universitetas. Lygos tikslas – stiprinti įtaką politikai, Europos valstybių ir jų susivienijimų raidai ir dalintis gerąja praktika tarpusavyje. Narystė asociacijoje, į kurią galima patekti tik gavus kvietimą, nuolat vertinama pagal atliekamų tyrimų apimtį, svarbą, finansavimą, doktorantūros studijas, recenzentų pripažintus akademinis pasiekimus ir pan. Lundo universitetas į šią organizaciją buvo priimtas praėjus vos ketveriems metams po jos įkūrimo (2002) ir tapo vienu iš aktyviausių jos narių.

Panašiu principu veikia ir tinklas „**Universitas-21**“ (U21), kuris taip pat organizuoja tarptautinius mokslinius tyrimus, skatina atsakomybę ir pilietiškumą, diegia institucines naujoves, stengiasi palengvinti mokslininkų ir studentų mainus. Šio tinklo nariais 2014 m. buvo 27 universitetai, kuriuose mokėsi per 1,3 mln. studentų ir dirbo apytiksliai 220 tūkst. tyrėjų.

Ne mažiau svarbus yra ir „**Utrecht**“ tinklas, kuriame aktyviai dalyvauja ir Lundo universitetas. Tinklas skatina dėstytojų ir studentų judumą, organizuoja vasaros mokyklas, kuria bendras studijų programas, nuolat keičiasi informacija su kitais tarpuniversitetiniais tinklais. Šiame tinkle dalyvauja 31 universitetas iš 29 šalių.

Lundo universitetas labai aktyviai bendradarbiauja su kitų šiaurės šalių universitetais. Atsižvelgiant į aukštojo mokslo sistemos raidą, skatinamas bendradarbiavimas tarp Šiaurės šalių universitetų, studentams sudaromos kuo palankesnės sąlygos dalyvauti mainų programose, organizuojamose šio regiono universitetuose. Sprendžiant šį uždavinį, buvo įkurtas „**Nordlys**“ tinklas, kuriam priklausantys universitetai gali pasinaudoti „Nordplus“ programa, vykdamis studijuoti į kitus šio tinklo universitetus bei vykdydami kitas tarpuniversitetines programas.

Pietų Afrikos ir Šiaurės šalių centras **SANORD** (angl. *Southern African-Nordic Centre*) – dar vienas tinklas, kuriame dalyvauja Lundo universitetas. Jo siekis – stiprinti abiejų labai skirtingų regionų vystymąsi, didelį dėmesį skiriant aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimą, plėtoti mokslinius tyrimus.

Lundo universitetas naudojami įvairių tarptautinių organizacijų atstovų ir agentų paslaugomis. Pasirašyti susitarimai su švietimo konsultantais, turinčiais atstovybes Švedijoje: Kinija, „D & LT Consultants“, „Shinyway International“, „EIC Group“, „Studyadviser“, „New Oriental Vision Overseas Consulting Co.Ltd“; Indija, „Edwise International“, „Southern Seas Education“, „PAC Asia Services Pvt. Ltd“, „SNY Cosmos Overseas Edu Consultants Pvt. Ltd.“; Taivanas, „Study in Sweden“. Lundo universitete veikia kitų universitetų filialai ir studijų centrai, kurių tikslas – koordinuoti tarptautinius mainus tarp šių universitetų. Vienas iš tokių yra Kalifornijos universiteto studijų centras.

Mainų programos. Lundo universitetas pasižymi labai aktyviu tarptautiniu bendradarbiavimu, nuolat atvykstančių studentų ir mokslininkų gausa, tarptautinėmis studijų programomis. Universitetas labai aktyviai dalyvauja tarptautinėse programose. Viena iš populiariausių išlieka **ERASMUS**, kuri programa suteikia galimybę studentams dalyvauti mainų programose, o dėstytojams vyksti į stažuotes kituose universitetuose. Ši programa remia ir universitetų administracijos darbuotojų mokymąsi. Pagal Erasmus programą Lundo universiteto studentai gali mokytis kitame Europos universitete nuo 3 iki 12 mėnesių. Jie taip pat gali pasinaudoti intensyviais mažiau paplitusių Europos kalbų mokymosi

kursais – EILC. Dalyvaujantys šiuose kursuose studentai gali gauti papildomą 150 eurų stipendiją. Kursai rengiami likus 2-6 savaitėms iki prasidedant semestru.

Kiek mažiau žinoma „**Linaeus-Palme**“ programa, skatinanti Švedijos ir besivystančių šalių studentų bei dėstytojų mainus. Siekiama, kad studentai įgytų kuo daugiau patirties, mokymdamiesi kitose šalyse, o dėstytojai parsivežtų į savo universitetus tokių žinių, kurias panaudotų studijų programose. Be to, Lundo universitete veikia ir tarptautinė mentorių programa (angl. *International Mentor Programme*). Mentorais būna tiek švedai, tiek ir kitataučiai, kurie padeda atvykstantiems studentams prisitaikyti prie naujos aplinkos ir susirasti draugų. Jie supažindina atvykusius studijuoti su universitetu, studijų aplinka ir miestu.

Tarptautinės studijų programos. Jungtinių studijų programų rengimas ir įgyvendinimas sukuria unikalias universitetų bendradarbiavimo galimybes, sudaro sąlygas perimti kitų valstybių aukštųjų mokyklų patirtį, diegiant efektyvius studijų metodus, skatina dėstytojų ir studentų realų bei virtualų mobilumą, padeda tobulinti profesinius specialiuosius gebėjimus. Lundo universitetas studentams siūlo ne tik gausų kursų, dėstomų anglų kalba, pasirinkimą (daugiau nei 300), bet ir jungtines programas. Universitetas dalyvauja keliose magistrantūros programose, dėstomose kartu arba bendradarbiaujant su partneriais iš viso pasaulio. Šios programos studentams siūlo unikalią patirtį – studijuoti savo dalyką dviejuose ar daugiau universitetų, taip įgyjant žinių, susijusių su skirtingomis kultūrinėmis perspektyvomis. Štai keletas siūlomų jungtinių magistro programų:

strateginiai viešieji ryšiai – Sterlingo (Škotija) ir Lundo (Švedija) universitetai;

maisto inovacijų ir produktų dizainas – Lundo (Švedija) universitetas, Dublino (Airija) technologijos institutas, Agro-ParisTech (Prancūzija) ir Federiko II universitetas (Italija);

priešgaisrinės saugos inžinerija – Gento (Belgija), Lundo (Švedija) ir Edinburgo (Škotija) universitetai;

ekonomikos raida ir plėtra – Čarlzo III (Ispanija), Voriko (Anglija), Lundo universitetai.

Tarptautiniai mokslo projektai. Lundo universitete juos koordinuoja išorinių projektų grupės. Grupę sudaro aštuoni nariai, kurių kiekvienas yra nuolat atsakingas už tam tikrą sritį arba jam priskirto regiono projektus.

Tarptautinės mokslinės konferencijos. Lundo universitetas, bendradarbiaudamas su kitų šalių universitetais, organizuoja tarptautines konferencijas, skirtas temoms, kurias nagrinėjant išryškėjo čia dirbančių mokslininkų pasiekimai arba sukurtos originalios akademinės mokyklos. Tai konferencijos, skirtos universalaus dizaino, bibliotekinių kystės ir informatikos, romanų kalbų, verslo informacijos tyrimų, akių judesių tyrimo ir kitoms tematikoms. Ypač didelio susidomėjimo sulaukia tokie renginiai, kaip, pavyzdžiui, tarptautinė konferencija „Strateginių tyrimų ateitis“. Šiame universitete 2013 m. buvo surengta XVII Europos

valstybių konferencija, skirta akių judesių tyrimams aptarti. Daugelį konferencijų Lundo universitetas organizuoja tik kartą, pavedus tarptautinėms asociacijoms, kurių veikloje jo tyrėjai dalyvauja. Dauguma tarptautinių mokslinių konferencijų, pavyzdžiui, ECEM, CoLIS 8, BIR ir pan., kiekvieną kartą rengiamos skirtingose valstybėse.

Kad Lundo universiteto tyrėjai galėtų susipažinti su kituose universitetuose dirbančių kolegų darbais, kiekvieną savaitę rengiami vietiniai seminarai, kuriuose savo tyrimus pristato tam tikros srities specialistai iš užsienio. Lundo universitetas neleidžia mokslo žurnalų, todėl jo tyrėjų parengti straipsniai spausdinami tik pripažintuose tarptautiniuose žurnaluose.

Pabaiga – kitame numeryje

Mokslų daktaro laipsnio suteikimo ceremonijos eiseną Lundo universitete. Šios eisenos tradicija siekia 17-ojo šimtmečio pabaigą

Švietimo ir mokslo ministerijos pranešimai

Japonijoje pristatomas Lietuvos mokslo ir inovacijų potencialas. Gegužės 25–29 d. Lietuvos delegacija, vadovaujama švietimo ir mokslo viceministrės Svetlanos Kauzonienės, lankėsi Japonijoje. Vizito tikslas – pristatyti Lietuvos mokslo ir inovacijų potencialą, paskatinti Japonijos ir Lietuvos mokslininkų bendradarbiavimą bei palengvinti partnerių ir bendrų projektų paiešką. Lietuvos delegaciją sudarė Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros bei Lietuvos mokslo ir studijų institucijų atstovai iš Vilniaus, Kauno technologijos, Lietuvos sveikatos mokslų, Vilniaus Gedimino technikos universitetų ir Fizinių ir technologijos mokslų centro.

Tokijoje ir Osakoje vykstantys partnerystės renginiai pristato Lietuvos universitetus, tyrimų centrus bei įmones Japonijos mokslo ir studijų institucijoms, mokslo ir verslo bendradarbiavimą kuruojančioms institucijoms. Renginių metu pristatomas Lietuvos mokslo ir inovacijų tinklas „Open R&D Lietuva“ ir šio tinklo teikiamas platus Lietuvos atviros prieigų centrų paslaugų spektras. Vienas iš atviros prieigų centrų tikslų yra pritraukti užsakovus iš užsienio, kad jie naudotųsi lietuvių mokslininkų paslaugomis, užsakinėtų įvairiausių tyrimus. Tyrimus bus galima užsakyti per naujai sukurtą portalą „E.Science Gateway“.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Lietuvoje pirmą kartą parengtas „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“. Tai gairės, padėsiančios auklėtojams, tėvams, švietimo pagalbos specialistams geriau suprasti, ko per pirmuosius šešerius metus gali pasiekti vaikas. Šis aprašas padės geriau atpažinti vaiko ugdymosi pasiekimus ir poreikius, rengti ir atnaujinti įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, pritaikyti ją kiekvienam vaikui pagal jo poreikius ir gebėjimus. Žaismingai iliustruotame leidinyje į ikimokyklinį ugdymą žvelgiama iš vaiko perspektyvos – jis pripažįstamas kaip savo poreikius turinti individualybė, pasaulį pažinti ir suprasti geriausiai gebanti pati aktyviai veikdama: bandydama, kurdama, tyrinėdama, žaisdama

ir taip kaupdama savo asmeninę patirtį. Pasiekimų apraše pristatyta 18 vaiko ugdymosi sričių, kurios aprėpia visus svarbiausius vaiko pasiekimus nuo gimimo iki 6 metų: kasdienius gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, emocijų suvokimą ir raišką, santykius su suaugusiais ir bendramžiais, sakytinę ir rašytinę kalbą ir kt.

Leidinyje vertinga ir tai, kad pateikti ženklai (saviti veiklos būdai žaidžiant, tyrinėjant aplinką, bendraujant su suaugusiais ir kt.), kurie išpėja apie galimus ugdymosi sunkumus. Pvz., jeigu 1,5 metų vaikas savarankiškai dar nevaikšto, žaisdamas netyrinėja daiktų, tik jais manipuliuoja, nemėgsta būti artimųjų apkabinamas, nemėgdžioja kito žaidžiančio vaiko judesių, o 2 metų sulaukęs vis dar netvirtai vaikšto, nemėgdžioja suaugusiųjų veiksmų (tarkim, neima iš spintelės indų), neatsiliepia į savo vardą atsisukdamas ir kt., pedagogams ar tėvams reikėtų atidžiau stebėti vaiką, dėl tolimesnio

jo ugdymosi pasitarti su švietimo pagalbos specialistais.

„Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo“ projektas 2012–2014 metais buvo išbandytas šalies ikimokyklinio ugdymo įstaigose, jį tobulinti padėjo auklėtojai, švietimo pagalbos specialistai, ikimokyklinių ugdymo įstaigų vadovai.

Kartu su „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ išleistas „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“, paaiškinančios, kaip juo, siekiant gerinti ugdymo kokybę, naudotis kasdieninėje ikimokyklinio ugdymo pedagogo veikloje. Aprašo leidybą inicijavo Švietimo ir mokslo ministerija, išleido ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“ parengtas ir išleistas įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą ir ministerijos inicijuotą projektą „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ (2012–2015).

Fotomenininko Vytauto Babelio nuotraukos iš neseniai surengtos parodos „Sapnų pasaulis“

TERMINOLOGIJOS FORUMAS SEIME

Birželio 4–5 dienomis Konferencijų salėje (Seimo III r.) vyks tarptautinė jungtinė Lietuvių terminologijos forumo (LTF) ir Lietuvių kalbos instituto konferencija „Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos lygmenys“. 5-ąją Lietuvių terminologijos forumo konferenciją organizuoja LTF koordinavimo grupė, Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato (VRGD) Lietuvių kalbos departamentas, Seimo kanceliarija, Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centras, Valstybinė lietuvių kalbos komisija, ES Tarybos generalinio sekretoriato Vertimo raštu direktorato Lietuvių kalbos skyrius.

Birželio 4 d. pranešimus skaitys Lietuvos ir užsienio pranešėjai. Kalbininkai aptars daug įvairių temų – nuo svečių šalių terminologijos

darbo patirties ir kitų kalbų terminijos problemų iki lietuvių kalbos terminų žodynų ir konkrečių sričių terminijos klausimų. Birželio 5 d. pranešimus apie lietuvių terminologijos padėtį, teisinius terminologijos aspektus ir kompiuterines terminologijos priemones skaitys Lietuvos mokslininkai ir ES institucijų teisininkai lingvistai, LTF pirmininkas, Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato Lietuvių kalbos departamento vadovas Arūnas Butkevičius apžvelgs forumo ketverių metų veiklą. Po pietų pranešimų temomis ir apie žemės ūkio terminijos problema bus diskutuojama terminologijos artelėse. Antrąją dieną veiks televizijos tiltas su Europos Sąjungos Taryba Briuselyje.

Parengta pagal LR Seimo 2015 m. gegužės 26 d. pranešimą

Į VILNIŲ ATVYKO PASAULINIO LYGIO MATEMATIKAI

Birželio 1–5 dienomis Vilniuje rengiama tarptautinė konferencija „Asimptotiniai uždaviniai. Elipsinės ir parabolines lygtys“ (angl. *Asymptotic problems. Elliptic and parabolic issues*). Ji skirta diferencialinių lygčių teorijai ir taikymams. Į šią konferenciją atvyks apie 100 mokslininkų iš įvairių pasaulinio lygio institucijų: Stenfordo, Kalifornijos, Teksaso A&M, Indianos, Tokijo, KTH (Švedija) universitetų. Plenarinius pranešimus skaitys 13 pasaulyje gerai žinomų matematikų, iš jų paminėtini Herbertas Amanas (Ciuricho universitetas), Rorbertas Finas (Stenfordo universitetas), Jošikizu Giga (Yoshikazu Giga) (Tokijo universitetas), Henrikas Šahgholianas (Henrik Shahgholian) (KTH).

Konferencijoje pristatomi naujausi moksliniai tyrimai elipsinių ir parabolinių lygčių srityse. Tokio tipo lygtys plačiai naudojamos kuriant įvairių procesų matematinius modelius.

Pavyzdžiui, dėl tam tikrų parabolinių lygčių galima aprašyti populiacijų dinamiką, cheminių reakcijų eigą ar modeliuoti auglio dydžio kitimą bėgant laikui. Renginyje didelis dėmesys bus skiriamas Navjė-Stokso lygtims. Šios lygtys ir įvairios jų modifikacijos aprašo skysčio bei oro judėjimą, tad taikomos tobulinant lėktuvų, laivų, automobilių kėbulų dizainą, kuriant kompiuterinius kraujotakos modelius.

Konferenciją organizuoja dvi matematikų grupės iš Vilniaus ir Ciuricho universitetų. Šios grupės, vadovaujamos prof. Konstantino Pilecko (Vilniaus universitetas) ir prof. Michelio Chipoto (Ciuricho universitetas), trečius metus vykdo bendrą mokslinių tyrimų projektą „Asimptotiniai uždaviniai ir jų taikymai“. Jį finansuoja Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programa „Moksliniai tyrimai ir plėtra“.

VERŠVŲ PILIAKALNIO PASLAPTIS – 2015

Gegužės 28 d. Kaune įvyko respublikinė mokslinė konferencija „Veršvų piliakalnio paslaptis – 2015“, kuri priminė Kauno regiono gamtos apsaugos problemas ir buvo skirta Kauno Veršvų piliakalnio išsaugojimui. Veršvų piliakalnis yra kultūros paminklas, esantis Vilijampolės ir Šilainių teritorijoje; Nemuno dešiniojo kranto aukštumos kyšulyje. Konferencijos dalyviams pasveikino Vilijampolės Veršvų seniūnaitė, Veršvų bendruomenės centro istorinio etninio paveldo klubo vadovė Stasė Mickutė ir akademikas, kardiologas, diplomatas, prof. habil. dr. Jurgis Brėdikis. Konferencijoje pranešimus skaitytė akademikas prof. Romualdas Grigas (Vilnius); Juozas Dingelis – Lietuvai pagražinti draugijos valdybos pirmininkas, Lietuvos piliakalnių atminties ir tvarkymo visuomeninio judėjimo koordinatūras (Vilnius); prof. dr. Valdas Rakutis, akademikas Leonardas Kaičiūškis – akademinės asociacijos „Consilia

academica“ pirmininkas ir doc. dr. Valdas Pukas. Lietuvos Sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas doc. dr. Raimundas Kaminskas (LSMU socialinių ir humanitarinių mokslų katedra) perskaitė pranešimą „Vilijampolė – metraščio žvilgsniu: praeitis, dabartis, ateitis“ ir pristatė savo knygą „Vilijampolės metraštis: faktai, įvykiai, žmonės“ (2012), kurią įteikė svečiams.

Tarptautinio labdaros ir paramos fondo „Pagalbos sparnas“ vadovas atsargos plk. A. Šimoniūtis supažindino su fondo, remiančio Ukrainą, veikla. Konferencijos dalyviams koncertavo „Bočių“ vokalinis ansamblis (vadovė Aldona Baltrūnienė). Konferencijos rengėjai: asociacija „Šviesuva“, akademinė asociacija „Consilia academica“, Lietuvai pagražinti draugija, Veršvų bendruomenės centro istorinio etnopaveldo klubas.

Parengta pagal Lietuvos sąjūdžio Kauno tarybos informacinio biuro pranešimą

SEIME – ČERNIAUSKŲ FOTOGRAFIJŲ PARODA

Birželio 2 d. Seimo II rūmų parodų galerijoje atidaroma brolių Algimanto ir Mindaugo Černiauskių fotografijų paroda. Paroda atvers Seimo narys Gediminas Jakavonis. „Ši paroda – apie gyvenimo Atmintį, kuri slypi ne tik akyse ir lūpose, bet ir kelio vingyje, išdžiūvusiam nuo žmogaus skausmo medyje, senoje nuotraukoje ar svyrančiame kryžiaus ženkle“, – teigia fotografai. Paroda Seime bus eksponuojama birželio 2–15 d. Įėjimas laisvas.

Algimanto ir Mindaugo Černiauskių darbai pažymėti kūrybiniu slapyvardžiu „Broliai Černiauski“. Šiuo slapyvardžiu

jie rengia savo darbų parodas, publikuoja straipsnius įvairiuose Lietuvos periodiniuose leidiniuose. Mindaugas gimė 1942 m. Gruoblių kaime, Želvos valsčiuje. 1948 m. su tėvais buvo ištremitas į Sibirą. Algimantas gimė tremtyje 1953 m. Igarkoje, Krasnojarsko krašte. Į Lietuvą šeima grįžo 1958 m. ir kurį laiką gyveno nelegaliai. Mindaugas gyvena Giedraičiuose (Molėtų r.). Algimantas – Merkinėje (Varėnos r.). Nuo 1982 m. Algimantas ir Mindaugas Černiauski – Lietuvos fotomenininkų sąjungos nariai. Personalines parodas yra surengę daugelyje Lietuvos miestų ir užsienyje.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Seimas paskelbė 2016 metus Vietos bendruomenių metais. Seimas, pabrėždamas vietos bendruomenių reikšmę įgyvendinant Europos Sąjungos ir nacionalinę regioninę politiką, atsižvelgdamas į siekį stiprinti vietos savivaldą, kaip pilietinės visuomenės formavimo pamatą, vertindamas vietos bendruomenių pilietiškumą ir veiklumą, kaip svarbiausią prielaidą vietos ekonominei, socialinei ir kultūrinei plėtrai, 2016 metus paskelbė Vietos bendruomenių metais. Vyriausybei pasiūlyta sudaryti Vietos bendruomenių metų komisiją, kuri iki 2015 m. rugsėjo 1 d. parengs ir patvirtins Vietos bendruomenių metų programą ir pradės parengiamuosius darbus jai įgyvendinti. Siūloma 2016 metų valstybės biudžete numatyti lėšų Vietos bendruomenių metų komisijos sudarytai ir patvirtintai programai įgyvendinti.

2016-ieji – Prezidento Kazio Griniaus metai. Seimas plenariniame posėdyje nusprendė 2016-uosius paskelbti Prezidento

Kazio Griniaus metais ir paminėti šią Lietuvai ir jos žmonėms svarbią istorinę asmenybę. Šį sprendimą Seimas priėmė atsižvelgdamas į tai, kad 2016 metų gruodžio mėnesį bus minimos Prezidento, Steigiamojo Seimo komiteto, rengusio Lietuvos Konstituciją, pirmininko, šeštojo Lietuvos premjero, gydytojo, publicisto Kazio Griniaus 150-osios gimimo metinės. Seimas pasiūlė Vyriausybei iki 2015 m. rugsėjo 1 d. parengti Prezidento Kazio Griniaus metų programą, koordinuoti jos įgyvendinimą ir numatyti lėšų šiai programai įgyvendinti.

K. Grinius gimė 1866 m. gruodžio 17 d. Marijampolės apskrityje, Sasnavos valsčiuje, Selemos Būdos kaime. Buvo Steigiamojo, I, II ir III Seimo narys. Rūpinosi sveikatos apsaugos klausimais, gynė tautinių mažumų apsisprendimo laisvę, pilietines teises. Nuo 1920 m. birželio 19 d. iki 1922 m. vasario 2 d. vadovavo VI Ministrų kabinetui. 1926 m. birželio 7 d. III Seimas išrinko K. Grinių Respublikos Prezidentu. Lietuvos Respublikai vadovavo iki

1926 m. gruodžio 17 d. K. Grinius mirė 1950 m. birželio 4 d. Čikagoje. 1994 m. jo palaikai buvo parvežti į Lietuvą ir palaidoti jo gimtinėje.

Rasų kapinės – kultūros paveldo objektas. Gegužės 13 d. Seimo Pirmininko pavaduotojo Jaroslavo Narkevičiaus iniciatyva Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto posėdyje buvo nagrinėjamas klausimas apie Rasų kapinių būklę. Komiteto nariai prieš dvejus metus buvo nutarę Rasų kapines įrašyti į kultūros paveldą, o jų būklės klausimus spręsti su Vilniaus miesto savivaldybe. Tačiau, pasikeitus sostinės valdžiai, atsirado abejonių, ar šis darbas bus tęsiamas. Praeitais kadencijos Vilniaus miesto savivaldybė atliko daug darbų: pagal finansines galimybes buvo rūpinasi kapinių tvarkymu, suremontuota senųjų kapinių šiaurinės tvoros dalis, pradėtas želdinių tvarkymas nepažeidžiant esamų antkapinių paminklų, vykdytas bendras Lietuvos ir Lenkijos projektas „Rasų kapinės Vilniuje. Inventorizaciniai, istoriniai

ir kalbiniai tyrimai“. Bendradarbiauta su Varšuvos Kardinolo Vyšinskio universitetu, parengtas skaitmeninis žemėlapis, leidžiantis lengviau rasti palaidotų asmenų kapus.

Rasų kapinės, vienos žymiausių ir seniausių Lietuvos kapinių, skaičiuojančios jau trečią šimtmetį, iki šiol nėra paskelbtos kultūros paminklu. Šis gyvas miesto istorijos paminklas, muziejus po atviru dangumi yra Lietuvos kultūros dalis. Dar 2013 m. Valstybinė kultūros paveldo komisija pritarė Vyriausybės nutarimo projektui dėl tokio juridinio statuso suteikimo šioms kapinėms. Tačiau projektas iki šiol tebėra įstrigęs Kultūros ministerijoje.

Užuojauta dėl Vaclovo Aliulio mirties. Seimo Pirmininkė Loreta Grauzinienė reiškia užuojautą dėl kunigo marijono, rašytojo, disidento ir visuomenininko Vaclovo Aliulio mirties. Pažymėdama teologo nuopelnus Lietuvai, Seimo pirmininkė pabrėžė ir tai, kad velionis buvo aktyvus Sąjūdžio veikėjas, skleidęs visuomenei dvasines vertybes.

Užmiesčio vietovės: beviltiškai prarasta erdvė ar valstybės suklestėjimo šaltinis?

Kviečiame į 8-ąją Jono Prano Aleksos tarptautinę mokslinę konferenciją „ŠIUOLAIKINIO KAIMO VIZIJA“

Šiauliai, 2015 m. rugsėjo 25–26 d.

Konferencija įvyks 2015 m. rugsėjo 25–26 d. Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete (Architektų g. 1, Šiauliai, LT-78366). Pagrindinis tarpdisciplininės konferencijos tikslas – sutelkti skirtingų mokslo sričių (gamtos, technologinių, socialinių ir humanitarinių mokslų) atstovus, kad bendromis pastangomis spręstume atokesnių, žemo urbanizacijos lygio ir kaimiškųjų vietovių problemas. Svarbiausias kasmet rengiamų konferencijų bruožas – mokslinės diskusijos tęstinumas ir galimybių koordinuoti įvairiose institucijose vykdomus tyrimus paieška.

Konferencijos darbas bus organizuotas penkiose sekcijose:

- I. Neurbanizuotų ir žemo urbanizacijos lygio vietovių socioekonominės plėtros kryptys
- II. Užmiesčio sociokultūrinės situacijos pokyčiai
- III. Socialinės inovacijos – naujos galimybės kaimo bendruomenėms
- IV. Žemdirbystės, gyvulininkystės ir gamtosaugos aktualijos.

Į šią konferenciją kviečiami tiek patyrę, tiek ir jaunieji tyrėjai, besidomintys socialinėmis ir technologinėmis inovacijomis bei verslo plėtros galimybėmis užmiesčio teritorijose. Laukiame visų, pradėdant atsinaujinančių energijos šaltinių kūrėjais, medikais, tyrinėjančiais užmiesčio vietovių gyventojų sergamumą ir sveikos gyvensenos formavimą, teisininkais, besidominčiais kintančia kriminogenine situacija, technologais, siūlančiais saugaus ekologiško maisto gamybos ir tiekimo („nuo lauko iki stalo“) grandinės inovacijas, ekonomistais, tyrinėjančiais neagrarinio verslo įmonių kūrimo užmiesčiuose galimybes, informacinių technologijų kūrėjais ir e-valdžios bei e-bendruomenės tyrėjais, ir tų, kurie domisi vietos bendruomenių veiklos turinio kaitos ir savivaldos bei regioninės politikos tobulinimu, etnografinio ir dorovinio paveldo puoselėjimu bei šiuolaikinės vertybių sistemos kūrimu. Kaip ir anksčiau, tikimės svečių iš Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos, Slovakijos, JAV ir kitų valstybių.

Konferencijoje kviečiami dalyvauti ir savivaldybių merai, tarybų nariai ir administracijos darbuotojai, LR Seimo ir Vyriausybės, įvairių ministerijų ir verslo plėtros agentūrų atstovai. Rasti ypač sudėtingų užmiesčio problemų sprendimus įmanoma tik kompleksinėmis mokslininkų ir praktikų pastangomis. Šiandien nieko neberegime įtikinti, kad situacija atokesniuose miestuose, miesteliuose ir kaimo gyvenvietėse jau tapo katastrofiška. Nors mėgstame pasigirti dar niekada nematytais derliais, pieno primilžiais, gausėjančiomis kaimo turizmo sodybomis, tačiau beveik neliko gyvenviečių,

kuriose nebūtų uždarytos mokyklos, kultūros ir sveikatos priežiūros centrai, kuriose nestovėtų apleisti gyvenamieji namai ir ūkinių pastatų griuvėsiai. Šiose vietovėse lengva rasti šeimą, kurios vieni nariai seniai emigravo, o čia pasilikusieji gyvena iš pašalpų. Gausėja darbingo amžiaus asmenų, visiškai praradusių profesinius įgūdžius, net motyvaciją ieškoti darbo. Didėjantys lėšų srautai skiriami skurstantiesiems išlaikyti, užuot šias lėšas panaudojus naujoms įmonėms ir įvairiausioms darbo vietoms kurti.

Sakoma, kad „gamta nemėgsta tuštumos“. Jei mes patys ir toliau vangiai aiškinsime, kad užmiestyje galima tik agrarinė veikla, iš tokių vietovių išvyks visas visaverčio išsilavinimo ir kūrybiškos profesinės veiklos siekiantis jaunimas, o pasilikusių asocialiam elgesiui kontroliuoti reikės vis gausesnių policijos pajėgų. Neprireiks daug metų, kad ištuštėjusias gyvenvietes užpildytų ir nieko bendro nei su Lietuvos valstybe, nei su Europos Sąjunga neturintys asmenys, kuriems visiškai nerūpės nei valstybės ūkio pažanga, nei tautos kultūros išsaugojimas. Lietuvių kalba, kurią per šimtmečius išsaugojo Lietuvos užmiesčio vietovės, čia nebeskambės. Tačiau, jei toks scenarijus mums yra nepriimtinas, jau dabar reikia ieškoti, kaip sustabdyti dabartinį nuosmukį.

Šiaulių universitetas šią konferenciją rengia kartu su Lietuvos agrarinės ekonomikos institutu ir Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcija. Mūsų nuolatiniai partneriai: Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras ir jo filialai, Aleksandro Stulginskio ir Mykolo Romerio universitetai, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Gyvulininkystės institutas ir Latvijos žemės ūkio universitetas. Laukiame pranešėjų iš Vilniaus Gedimino technikos, Kauno technologijos ir Vytauto Didžiojo, Lietuvos edukologijos ir Klaipėdos universitetų, kurių atstovai jau ne kartą dalyvavo ankstesnėse konferencijose.

Redakcinių kolegijų atrinkti straipsniai bus spausdinami periodiniame mokslo darbų leidinyje „Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje“ ir kituose Šiaulių universiteto leidiniuose: „Socialiniai tyrimai“ ir „Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos“.

Registracija į konferenciją jau vyksta Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto e-svetainėje: www.smf.su.lt. Nuorodos: Mokslas – Konferencijos – J. P. Aleksos konferencija – Registracija.

Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedra

El. paštas kptc@smf.su.lt

Tel.: +370 41 590 412; +370 41 595 887

Lietuvos mokslo institucijų veiklą vertino tarptautiniai ekspertai

Lietuvos mokslo institucijų 2009–2013 m. mokslinę veiklą vertino tarptautiniai ekspertai. 2014 m. birželio–2015 m. balandžio mėn. vykęs palyginamasis mokslinės veiklos vertinimas buvo didžiausias tokio pobūdžio tyrimas Lietuvoje, kurį koordinavo Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA). Pagal šešias mokslo sritis buvo suformuoti palyginamojo mokslinės veiklos tyrimo vertinamieji vienetai – biomedicinos, fiziniai, humanitariniai, socialiniai, technologijos ir žemės ūkio mokslai. Vertinamasis vienetas suprantamas kaip vienas ar keli mokslo kryptimi susiję institucijos padaliniai.

Palyginamojo mokslinės veiklos tyrimo tematinė imtis buvo suskirstyta į penkias sritis ir bendrą vertinimą pagal penkių balų skalę:

- 1) mokslinių tyrimų kokybė;
- 2) mokslinių tyrimų socialinis ir ekonominis poveikis Lietuvoje ir užsienyje;
- 3) fizinė infrastruktūra;
- 4) mokslinių tyrimų valdymas;
- 5) vertinamojo vieneto vadyba, ateities plėtros potencialas.

Buvo vertinama pagal penkiabalę skalę: 5 – globalus lyderis; 4 – stiprus tarptautiniu mastu; 3 – stiprus nacionaliniu mastu, su ribotu tarptautiniu pripažinimu; 2 – vidutinis nacionaliniu mastu; 1 – silpnas nacionaliniu mastu.

Lietuvos mokslinę veiklą vertinę tarptautiniai ekspertai, apkanę visas Lietuvos mokslo institucijas, pateikė rekomendacijas, kaip siekti aukštesnės mokslo kokybės. Palyginamąjį mokslinės veiklos tyrimą rekomenduojama pakartoti po 5 metų. Toks laiko tarpas leistų stebėti poslinkius vertinamojo vieneto veikloje ir plėtros kryptis. Parengta pagal MOSTA pranešimą

Parengta pagal LR Seimo 2015 m. gegužės 11 d. pranešimą

Archivinėje nuotraukoje: Poeto Justino Marcinkevičiaus autografa skaitytojams

RAŠYTOJŲ LAIKYSENA SOVIETMEČIU: AR BUVO PASIRINKIMAS?

Gegužės 6 d. įvyko literatūrologo, knygos „Nevienareikšmės situacijos. Pokalbiai apie sovietmečio literatūros lauką“ sudarytojo dr. Rimanto Kmitos vieša paskaita „Rašytojų laikysena sovietmečiu: ar buvo pasirinkimas?“ Didžiausias dėmesys buvo skirtas poetams Justinui Marcinkevičiui ir Sigitui Gedai. Sovietmečio tyrimai įgauna vis didesnę aktualumą, o rašytojų laikysenos klausimas atsiduria mokslininkų akiratyje ir atkreipia plačiosios visuomenės dėmesį. Dr. R. Kmita savo teiginius pagrindžia gausia ir niekada nepublikuota archyvine medžiaga, saugoma Lietuvos literatūros ir meno archyve ir kitose atminties institucijose. Jis svarsto, kaip keitėsi rašytojų laikysena skirtingais istoriniais laikotarpiais, kokį pasirinkimą turėjo skirtingų kartų rašytojai, kokios galimybės įsitvirtinti literatūroje buvo pasirinktos ir kokios taktikos pasitelktos, siekiant išlikti viešame kultūriniame gyvenime.

KONFERENCIJA APIE LIETUVOS TOTORIŲ RANKRAŠČIUS

Gegužės 19–20 d. įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Lietuvos totorių rankraščiai – nacionalinis turtas“, skirta 100-osioms kitabo radimo metinėms. Konferencijos atidarymo metu buvo eksponuojamas Ivano Luckevičiaus vardo kitabo originalas. Gegužės 20 d. konferencija vyko Vilniaus universiteto Istorijos fakultete. Joje buvo aptarti nauji atradimai, išryškėję tyrinėjant Lietuvos totorių rankraščius, Ivano Luckevičiaus asmenybė ir jo nuopelnai steigiant Baltarusių muziejų, nagrinėta kalbų ir kultūrų sąveika.

2015 m. sukanka 100 metų, kai žymus baltarusių archeologas Ivanas Luckevičius atrado ir pristatė plačiam mokslinei visuomenei Lietuvos totorių rankraštį – kitabą. Jis buvo vienas iš iniciatorių steigiant Vilniaus baltarusių visuomenines organizacijas, mokyklas, periodinius leidinius. I. Luckevičius turėjo surinkęs didžiulę LDK rankraščių ir spaudos paminklų kolekciją.

Dar XIX a. viduryje specialistai atkreipė dėmesį į senuosius Lietuvos totorių rankraščius (kitabus, chamailus, tefsirus ir tedžvidus), surašytus arabų, turkų, baltarusių ir lenkų kalbomis, bet arabiškais rašmenimis. Kryptingos šių rankraščių studijos buvo pradėtos tik XX a. antrojoje pusėje, kai buvo imtasi grafinės, tekstologinės ir teminės rankraščių analizės (A. Antonovič, G. Miškinienė, A. Drozd, Cz. Lapič, P. Suter). Šiuos tyrimus paskatino atrastas ir visuomenei pristatytas Keturiasdešimties Totorių kaimo kitabas, mokslinėje literatūroje labiau žinomas kaip I. Luckevičiaus kitabas.

Ivano Luckevičiaus kitabas

SIGITO BIRGELIO PARODOJE – LIETUVA UŽ VALSTYBĖS SIENOS

„Aušros“ leidyklos direktorius, poetas Sigitas Birgelis

Nors susitikimas su poetu, fotografu ir knygų leidytoju Sigitu Birgeliu iš Punsko LMA Vrublevskių bibliotekoje surengtas prieš porą mėnesių, tačiau dėl šio renginio reikšmės verta apie jį priminti. Tai buvo pažintis tiek su autoriumi, tiek ir su Lietuva, esančia už valstybės sienos – kokia ji poeto kūryboje, fotoaparatu fiksuotoje akimirkoje, spausdintoje knygoje. Buvo eksponuojama aktyvaus lietuvių kultūros atstovo fotografijų paroda „Jotvos pakraštys“ ir „Aušros“ leidyklos išleistas knygos. Sigitas Birgelis – Punske gyvenantis lietuvių poetas, fotografas, vertėjas, knygų sudarytojas ir redaktorius, šiuo metu vadovaujantis „Aušros“ leidyklai. Daug metų S. Birgelis fotografuoja svarbiausius Lenkijos lietuvių gyvenimo įvykius, Sūduvos krašto gamtovaizdžius, architektūros ir sakralinio meno elementus, rūpintojėlius ir pakelių kryžius. Jis išleido devynis eilėraščių rinkinius. S. Birgelio kūryba pažymėta žodžio skalsa, įgyjančia lakonišką aforistinę raišką. Lyrinį vyksmą atveria gamtos ciklą ir žmogaus gyvenimo paralelės.

Parengta pagal LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus pranešimus. Pateikė Sonata Sulcė

Tėvynės pažinimo draugija: ištakos, veikla, pasiekimai

Pabaiga. Pradžia Nr. 9 (541)

TPD nariai ypač daug nuveikė, rengdami etnokultūros tyrimus, leisdami monografijas, straipsnių rinkinius ir kitas knygas bei periodikos leidinius, sulaukusius aukšto specialistų ir visuomenės įvertinimo. Aptardama šio etapo draugijos darbus, prof. Ona Voverienė 2012 m. rašė: „Jų aruodas stebėtinai gausus ir akademiškai profesionalus. Prieš gerą dešimtmetį, užsukusi į Tėvynės pažinimo draugijos vieną iš konferencijų pasidairyti, likau apstulbinta, išvydusi jos ariamus tautotyros dirvonus ir tikruosius tautotyros darbininkus – ne žodžiais, bet darbais gaivinančius tautos savasties lobyną. Bemaž mano akyse buvo surengtos kelios tautotyros talkos – paskelbti ir realizuojami septyni pažintiniai projektai, ekspedicijos, akcijos, parašytos ir išleistos 24 knygos, organizuota 12 jų sutiktuvių; 1989–2009 m. leistas Tėvynės pažinimo draugijos entuziastų mėnraštis „Gimtinė“ (leidėjas ir red. K. Račkauskas – V. R.), kuriame išspausdinta per 6 tūkst. straipsnių, gaivinančių mūsų kultūrinio paveldo atmintį. <...> Išugdyta, ko gero, pirmoji Lietuvoje tautotyros mokykla, iki šiol produktyviai ir

pasiaukojančiai dirbanti ir stovinti Tautos kultūros paveldo sargyboje, aktyviai bendradarbiaujanti naujoje Tėvynės pažinimo draugijos iniciatyvoje – tęstiniame moksliniame leidinyje „Tautotyros metraštis“ („Mokslo Lietuva“, 2012 m. rugpjūčio 29 d.).

Draugijos darbo rezultatai ir jų sklaida

Metraštis pratęsė geriausias buvusio TPD laikraščio „Gimtinė“ tradicijas. 2010–2014 m. nemažai savo straipsnių jame yra paskelbę įvairių profesijų mokslininkai ir kiti autoriai: Juozas Elekšis, Janina Ivoškaitė, Apoloniya Girdžiūnienė, Vytautas Indrašius, Jonas Laurinavičius, Gintautas Ereminas, Alvyra Girdžiūnienė, Julius Norkevičius, Janina Jankauskienė ir kt. Tai – mokslinės krypties, gyvosios istorinės ir kultūrinės atminties leidinys. Didžiausią jo dalį sudaro naujų etnokultūros tyrimų rezultatai ir straipsniai istorijos, kultūros bei kitomis temomis. Yra ir draugijos renginių aprašymų, knygų recenzijų.

TPD atliktus tautotyros, etnokultūros ir kitus mokslinius tyrimo darbus beveik visada vainikuoja knygos. Antai, buvęs pirmininkas, istorijos mokslų dr. Kazimieras Račkauskas yra parašęs per 10 knygų: „Aukštadvaris“ ir „Mano tėviškė“ (abi 2002), „Žvilgsnis į Bekštonis“ (2005), „Tautotyros pradmenys“ ir „Lietuvos deimantukai“ (abi 2008), „Bekštonys“ ir „Tautotyros savanorių darbai“ (abi 2009), „Paparčių šviesos židiny: mokyklos praeities fragmentai“ (2010),

„Tautos atminties sargybiniai“ (2012) ir kt.

Daug istorijos ir kraštotyros knygų apie Lietuvos ir JAV lietuviškas mokyklas bei žymius pedagogus nepriklausomybės metais yra taip pat išleidęs ir LPD narys, Lietuvos edukologijos universiteto, Edukacinių tyrimų instituto darbuotojas doc. dr. Jonas Dautaras (plačiau „Mokslo Lietuva“, 2014 m. gruodžio 29 d.).

Visuomenės, ypač kraštotyrininkų ir kitų specialistų dėmesio yra vertos draugijos įkūrėjo Tado Daugirdo premijos laureatų – prof. Onos Voverienės „Prie tautotyros versmių...“ (2009), „Tautotyros etiudai“ (2011) ir Elenos Mažeikienės (Telsių r.) „Tučiai – Žemaitijos kertelė“ (2010) knygos. TPD nariai gražiai pasitiko mokytojos Janinos Jankauskienės pasakojimus „Pedagoginės akvarelės“ (2007), tautotyros Onutės Bleizgienės (iš Leipalingio) – „Skamba Gerdašių varpai“ (2008), kelis jos parengtus tautosakos rinkinius ir kitus draugijos narių leidinius.

Knygos ir jų sutiktuvės yra vienas iš efektyviausių būdų TPD mokslinės veiklos rezultatams populiarinti ir diegti į visuomenės gyvenimą. Jos padeda tyrimo rezultatams pasiekti visuomenę ir patekti į mokslinę apyvartą. Šios knygos papildo ir praturtina mūsų tautos mokslo bei kultūros paveldą, leidžia jį išsaugoti ateities kartoms. Pagaliau, šie renginiai turtina ir pačių draugijos narių profesines žinias, didina jų išprusimą, žadina smalsumą, skatina kūrybingumą ir ryžtą mokslinei veiklai. Gal todėl knygų sutiktuvių tradicija

draugijos veikloje gyvuoja jau daugiau kaip 20 metų. Reikia džiaugtis, kad dr. Kazimierui Račkauskui 2012 m. pasitraukus iš pirmininko pareigų, nauji TPD vadovai – istorikas dr. Jonas Rekešius ir Vilniaus skyriaus pirmininke Birutė Mikulytė – toliau tęsia tiek buvusias esmines tyrimų kryptis, tiek ir edukacijos renginių organizavimo tradicijas.

Apskritai, tarpukario metais ir atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, nebedama kai kurių sunkumų – šalies vadovų dėmesio stoka, nuolatinio lėšų stygiaus leidybai ir kitų – TPD atliko gana daug reikšmingų mokslo, edukacijos ir kultūros darbų. Siekdama žadinti ir stiprinti visuomenės tautinę dvasią ir kitų savo tikslų, TPD sutelkė darbui nemažai tuo suinteresuotų, aktyvių šalies gyventojų – tiek patyrusių mokslininkų, tiek kitų specialistų, tiek ir jaunimo. Tai sudarė gerą pagrindą jos veiklai šalyje tarpti ir plėtotis.

LR Seimui 2013 metais paskelbus šalyje 2015 metus Etnografinių regionų metais, o LMT sudarius komisiją, planą ir numačius lėšas, TPD ir kitoms visuomeninėms bendrijoms sužibo vilties kibirkštėlė sulaukti panašaus dėmesio ateityje. Didelių vilčių čia teikia ir tai, kad LR Seimas šį nutarimą priėmė „įvertindamas tai, kad viena iš svarbiausių Europos Sąjungos regioninės politikos krypčių yra regioninio, istorinio ir kultūrinio savitumo išsaugojimas“, kartu „pabrėždamas Lietuvos etnografinių regionų istorinę reikšmę ir savitumo puoselėjimo svarbą“ (iš LRS 2013 10 15 nutarimo Nr. XII-564).

MENOTYROS BARUOSE

J. MAČIŪNO ORIENTALIZMAS IR *FLUXUS* ESTETIKOS PRINCIPAI

Prof. dr. Antanas ANDRIJAUSKAS

Mačiūno vaidmuo *Fluxus* sąjūdyje. Greta M. K. Čiurlionio tikriausiai plačiausią tarptautinį pripažinimą ir šlovę pelnęs lietuvis yra pagrindinis įtakingo postmodernistinio sąjūdžio *Fluxus* ideologas Jurgis Mačiūnas (George Maciunas, 1931–1978). Šio universalus menininko kosmopolito ir impresarijus, kuriam svetimas konservatyvus lietuvių mentalitetas, veikloje susipynė novatoriškumas, konceptualumas, subtilus ironijos jausmas ir meno akcijų organizatoriaus talentas.

Mačiūnas gimė 1931 m. Kaune, karo pabaigoje su šeima pasitraukė į Vokietiją, trejus metus ten lankė lietuvių gimnaziją, vėliau emigravo į JAV. Čia, skatinamas motinos Leokadijos Sakauskaitės-Mačiūnienės, buvusios Valstybės teatro baletu trupės solistės, 1949–1954 m. studijavo architektūrą, grafinių dizainą ir muzikologiją. Baigęs dirbo architektu braižytoju, vertėsi kitais laikiniais darbais, penkerius metus gilino meno istorijos ir muzikologijos žinias.

Modernumą ir kitų civilizacijų kultūros laimėjimus vertinęs Mačiūnas, priešingai daugumai lietuvių išsivijęs menininkų, nesirėmė tautine tradicija. Jis formavo savą laisvos kūrybinės minties *Fluxus* (lot. *fluxus* – nepastovus, napatvarus, besikeičiąs) vardu įėjusią į meno istoriją tarptautinę menininkų bendriją, kurios šalininkai padėjo įsigalėti naujam postmodernistiniam menui. Išsivijoje savo kūrybos siekiais Mačiūnui artimiausias buvo kitas avangardinio meno lyderis Jonas Mekas ir kitas jo bendražygis, aktyviai dalyvavęs *Fluxus* veikloje, Almus Šalčius.

Fluxus terminą Mačiūnas pirmą kartą pasitelkė kurdamas tarptautinio įvairių sričių ir šalių menininkus vienijančio žurnalo projektą, kurį pavadino „naujausiu meno, antmeno, muzikos, antimuzikos, poezijos, antipoezijos ir pan. tarptautiniu žurnalu“. Šio ambicingo projekto taip ir neįgyvendino, nes daug jo kūrybinės energijos atėmė tarptautinio menininkų sąjūdžio vienijimas. J. Mačiūno kūrybinė ir organizacinė veikla iš pradžių buvo plėtojama Vokietijoje ir JAV, ilgainiui apėmė Japoniją, Prancūziją, Daniją, Olandiją, Švediją, Ispaniją, Čekoslovakiją ir kitus kraštus.

Per pirmuosius *Fluxus* sąjūdžio tapimo metus postmodernistinio meno raidai Mačiūnas buvo svarbus tiek, kiek futurizmui – F. T. Marinetti, o siurrealizmui – A. Bretonas. J. Mačiūnas buvo plačios erudicijos menininkas, nestokojantis naujų idėjų ir projektų. Jam daug svarbiau buvo pati idėja nei praktinis jos įgyvendinimas. Remdamasis džen estetikos idėjomis, aukštinančiomis kūrybos universalumą ir glaudų meno ryšį su pasauliu, J. Mačiūnas teigė vidinį visų kūrybos formų sąryšingumą; siekė panaikinti meno rūšių, žanrų ribas, suartinti meną ir gyvenimą, menui suteikti japonų tradici-

nei kultūrai būdingą vizualinį universalų dizaino pobūdį. Rašė estetinius manifestus, organizavo koncertus, leido ir apipavidalino *Fluxus* antologijas, periodiką, kūrė hepeningus, akcijas, performansus, konceptualius vaizdinius, objektus, muzikinius ir literatūrinius pokštus, nukreiptus prieš „grynąjį“ profesionalųjį meną, siuntinėjo laiškus, programinius dokumentus, kitokią medžiagą į įvairias pasaulio šalis, siekdamas suteikti šiam iš pradžių efemeriskam sąjūdžiui konceptualų apibrėžtumą ir tarptautinį pobūdį.

Fluxus ilgainiui tapo plačiai išsišakojęs, japonizmo estetikos veikiamas tarptautinis menininkų sąjūdis ir, nurungęs neveiklią klasikinio modernizmo estetiką, įtvirtino naujos vizuališkumą iškeliančios postmodernistinės estetikos principus, susilpnino tiek poparto estetiką, tiek įvairias viešpatavusias lyrines abstrakcijas, abstrakčiojo ekspresionizmo, tašizmo, veiksmo tapybos ir kaligrafizmo pakraipas. *Fluxus* šalininkų kūryba išryškino esminį japonizmo idėjų sklaidos lūžį, kadangi pirmą kartą *Fluxus* veikloje aktyviai dalyvavo ne tik Vakaruose, bet ir Japonijoje gyvenantys dailininkai, kurie tarsi sudarė atskirą šio tarptautinio sąjūdžio dalį. Itin aktyviai reikėsi garsioji Japonijos menininkų grupė *Gutai*, kuri skelbė neišsenkamas spontaniško veiksmo galimybes. Nuo 1962 m. dalis šios grupuotės menininkų sukūrė *Gutai* teatro meno (*Gutai theatre art*) grupę, kurios kuriamose akcijose-spektakliuose buvo jungiami įvairių meno rūšių elementai.

Fluxus estetika atspindėjo postmodernistiniame menui būdingas eschatologines nuovargio nuojautas, tradicinių Vakarų kultūros, mąstymo ir meninės kūrybos formų krizę: maištą prieš klasikinius Vakarų mąstymo ir kūrybos principus, alternatyvų vakarietiško racionalizmui ir pragmatizmui ieškojimą, tradicinės meno sampratos ribų išplėtimą, jos veržimąsi į naujas anksčiau laikytas „nemeninėmis“ sritis. Antra vertus, imta iš esmės kitaip vertinti tradicinį požiūrį į pamatinę būtį ir kūrybos kategorijas: tvarką, chaosą, nebūtį, nieką, tuštumą, tylą, kūrybą, meną, irimą, efemeriskumą, žaidimą, pokštą ir pan. Svarbiausios darosi metakalbos, simuliakro, kontekstų, situatyvumo ir kitos problemos.

Praslinkus keliems dešimtmečiams po herojiškos *Fluxus* epopėjos nenutyla ginčai, kas tai buvo: ar spontaniška chaotiškai besiformuojančio postmodernistinio meno šalininkų kova su išsigimstančiu klasikiniu modernizmu, nukreipta prieš jo komercializavimą, revoliucingo patoso praradimą ir integravimą į oficialiąją Vakarų kultūrą, ar tiesiog intelektualiai naujos kartos menininkų, sukilusių prieš kanonizuoto klasikinio modernizmo estetinius principus, laikysena, konceptuali estetinė nuostata, siekusi plačiau įtraukti Tolimųjų Rytų estetikos principus į Vakarų kultūrą?

Norėdami atsakyti į šiuos klausimus, pirmiausia turime aiškinti estetines J. Mačiūno pažiūras, meninės kūrybos principus, suvokti pagrindinius motyvus, skatinčius iš esmės pertvarkyti japonizmo labai paveiktą klasikinę Vakarų estetiką ir meną. Antra, atskleisti šio menininko pasaulėžiūrą formavusias įtakas, reikšmingiausias jo kūrybinės raidos veiksnius. Ir pagaliau apibūdinti tipologinius *Fluxus* estetikos bruožus, jo vietą postmodernistinio meno istorijoje.

Savitos *Fluxus* estetikos užuomazgos atsirado 1960 m. pabaigoje, tačiau oficialiai

jis buvo įformintas 1962 m. pradžioje Vokietijoje. Nors prieš tai JAV, anot J. Mačiūno, „buvo daroma viskas, ką vėliau darė *Fluxus*, tik ne šiuo pavadinimu“. Dar studijuodamas Niujorko *New School* elektroninės muzikos kursuose, J. Mačiūnas suartėjo su džen estetikos principus išpažįstančiais jaunais Johno Cage'o sekėjais La Monte Youngu, George'u Brechtu, Yoko Ono, Jacksonu Mac Low, Alu Hansenu, Allanu Kaprowu, Dicku Higginsu, kurie kartu su Nam Jun Paiku, Takato Saito, Yoshi Wada, Benjaminu Pattersonu, Benu Vautier, Robertu Filliou, Henry Flyntu, Alison Knowles ir kitais sudarė *Fluxus* sąjūdžio branduolį. „Susipažinau su visais minėtais žmonėmis nuėjęs į Richardo Maxfieldo kursus. <...> John Cage vienerius metus turėjo kursą *New School*. Kitais metais Richardas Maxfieldas dėstė elektroninės muzikos kursą, kur aš ir sutikau La Monte Youngą – jis lankė tuos pačius užsiėmimus. Man buvo įdomu, ką jis daro. Jis supažindino mane su kitais – ir taip sudarėme AG galerijos programą; ir tuo pačiu metu jis darbavosi Yoko Ono galerijoje. Taigi beveik tuo pačiu metu mes turėjome AG galeriją ir Yoko Ono loftą.“ [Mačiūnas, 1966, p. 18]. Taip prasideda naujas jo gyvenimo tarpsnis, kuriam darė įtaką japonizmas, tiesiogiai susijęs su džen estetikos veikiama prištaringais avangardinio meno procesais.

1962 m. J. Mačiūnas atvyko į Vokietiją: rūpinosi JAV oro pajėgų leidybos dizainu. Čia, remdamasis savo amerikietiškos veiklos įgūdžiais ir Nam Jun Paiko patarimais, užmezgė ryšius su vietinio muzikos avangardo dalyviais – pradėjo savarankišką naujojo meno organizatoriaus veiklą. Svarbiausia jam buvo neoavangardinės eksperimentinės muzikos akcijos ir teatrališkai organizuoti renginiai. Vokietijoje tuomet buvo itin populiarūs socialinės ir politinės idėjos, todėl ankstyvajame *Fluxus* veiklos etape jos iš dalies susilpnino džen estetikos įtaką. Antra vertus, nuo 1958 m. dėl nuolatinių Cage'o ir Nam Jun Paiko renginių japonizmo įtaka vokiečių muzikos ir avangardinio meno sąjūdžiams jau buvo ganėtinai stipri. Ją skatino ir lyrinės abstrakcijos bei kaligrafizmo suklestėjimas Paryžiuje, kurį palaikė daugelis vokiečių avangardinės pakraipos menininkų.

Fluxus epopėja. Ankstyvajame *Fluxus* sąjūdžio sklaidos etape didžiausiais centrais tapo Niujorkas ir Vokietijos miestai Vysbadenas, Darmštatas, Diuseldorfas, Kelnas, Berlynas, kadangi septintojo dešimtmečio pabaigoje JAV ir Vokietija buvo pagrindinės šios tarptautinės menininkų grupuotės šalininkų nuolatinio ir laikino gyvenimo vietos – čia jie rinkosi, kūrė bendrus projektus, akcijas, koncertus. 1962–1963 m. *Fluxus* festivalius, akcijas ir koncertus J. Mačiūnas rengė Vysbadene, Kopenhagoje, Paryžiuje, Londone, Diuseldorfe, o 1963 m. jo veiklos centras persikėlė į Niujorką.

1962 m. rugsėjo mėnesį Vysbadeno miesto muziejuje įvyko pirmasis FLUXUS – tarptautinių naujosios muzikos spektaklių festivalis, trukęs visą mėnesį. Iš įvairių šalių atvykę menininkai savaitgaliais pristatinėjo publiką neįprastumu šokiravusius performansus, arba vadinamuosius Veiksmo muzikos spektaklius, ir hepeningus. Žiūrovai susidomėjo ir „konkrečios muzikos kompozicijomis“, kuriose skambėjo magnetofono juostose įrašyti džen estetika paremti avangardinės muzikos kūriniai. Festivalio pabaigoje rodyti avangardiniai,

neretai paradoksalia estetika paremti eksperimentiniai filmai, kuriuose svarbiausia buvo ne siužetas, o formalūs aspektai. Tais pačiais metais prasidėjo *Fluxus* žygis po Europą, jo pradžia tapo keturiolika koncertų Vysbadene, vienas Londone, šeši Kopenhagoje ir septyni Paryžiuje. Netrukus šios akcijos pasklido kitose Europos šalyse, JAV ir Japonijoje.

J. Mačiūnas organizavo „konkrečios muzikos“ koncertus, rengė *Fluxus* apibrėžimų žodynus, manifestus, įvairius sąrašus, reklaminius ir informacinius bukletus, konceptualiojo meno kūrinius, veiksmo tapybą, performansus, hepeningus, leido eksperimentinius *Fluxus* filmus, sudarinėjo vadinamąsias *Fluxus* dėžes, antologijas, kūrė „politinį meną“, pašto ir minimalistinį meną, naują muziką, statė radijo pjeses. Literatūrinius tekstus ir *Fluxus* sąjūdžio dokumentaciją jis spausdindavo ant ilgų siaurų, suklijuotų ir susuktų ir ritinelių lapų, kuriuos vėliau, kaip ir japonai, tarsi didžiausias brangenybes ar vertingiausias meno kūrinius laikė specialiose medinėse dėžutėse.

Orientalizmo labai paveiktoje *Fluxus* estetikoje savitai siejosi socialinis angažuotumas, antieurocentrizmas, antmeno idėjos ir džen estetikos tradicijai būdingas siekimas panaikinti mąstymo bei būties dualizmą. *Fluxus* pirmtakais J. Mačiūnas laikė rusų porevoliucinio avangardo LEF socialiai angažuotus menininkus, džen tradicijos meną, *De Stijl*, Bauhauzo, D. Suzuki, M. Duchampo, L. Russolo, E. Sati, Cage'o, Mathieu, Y. Kleino, J. Pollocko, Nam Jun Paiko estetiškas idėjas ir meninės kūrybos principus. Dėl to *Fluxus* manifestams ir akcijoms buvo būdingas maištingas protestas prieš meną, kaip profesiją, meno komercializavimą, nužmoginimą, autentiško kūrybinio prado jame panaikinimą, meno, gamtos ir socialinio gyvenimo suartinimo idėja. J. Mačiūnas ir jo bendražygiai meną traktuoją kaip vieną iš žmonių autentiško bendravimo būdų. Savo autentiško meno koncepcijoje jis iškelia kūrybiškumą ir novatoriškumą, sugebėjimą nepaisyti įsigalėjusių taisyklių.

Pradžioje veikiamas socialiai angažuotų rusų avangardistų, futuristų radikalus pasaulio bei meno pertvarkymo ir džen estetikos idėjų, J. Mačiūnas aukštino konkretų meną, kadangi jis nėra linkęs į dirbtinumą, iliuzionizmą ar abstrakciją. Todėl atsiranda konkretaus meno idėja, o jo seniausiu prologu įvardijama abstrakti kinų kaligrafija ir hieroglifų raštas. Savotišką pastarojo analogą J. Mačiūnas regėjo Cage'o, P. Shaefferio ir P. Boulezo „konkrečioje muzikoje“.

Pirmosiose J. Mačiūno ir *Fluxus* akcijose vyravo muzika ir vizualinis teatralizuotas vyksmas, bet netrukus grupuotės veikla apėmė visas įmanomas meno sritis, siekdama išryškinti vidinį menų sąryšingumą. Savo veikloje J. Mačiūnas rėmėsi pamatine Cage'o suaktualinta džen estetikos idėja, kad mus supančiame pasaulyje viskas tarpusavyje susiję. Vadinas, perdėm ryškus Vakarų meno tradicijoje įsivyravęs meno ir gyvenimo, meno rūšių bei žanrų atskyrimas yra dirbtinis ir neatitinka jų prigimties bei šiuolaikinių meninės kultūros, kur glaudžiai siejasi įvairios meno rūšys ir formos, poreikių. J. Mačiūnas apeliavo į antimuziką ir antipoeziją, teigė, kad ateina grynosios tradicinės dailės ir tapybos pabaiga, o ją keičia labiau su gyvenimu susiję konkretūs dalykai.

Tęsinys kitame numeryje

Dr. JUOZAS GIRNIUS: „ATEITĮ KURIA VEIKIMAS...“

Apie tautotyryninką, filosofą Juozą Girnių, minint jo 100-ąsias gimimo metines

Prof. Ona VOVERIENĖ

Visur žmogiškoji didybė yra reta, nes ji iškovojo tik pasiaukojimu ir idealizmu. Ateitį kuria veikimas. Ateitis iš tiesų lemia tik kovoje. Veikimas ateina su sąžinės pabudimu. Tačiau sąžinę pažadinti gali ne kiti, o tik kiekvienas pats asmeniškai.

Dr. Juozas Girnius

Iš straipsnio pavadinimą iškelti Juozo Girniaus žodžiai – visos jo mokslinės kūrybos leitmotyvas, ypač akcentuotas monografijoje „Tauta ir tautinė ištikimybė“ (Čikaga, 1961; išleista mecenuojant kunigui dr. Petriui Celiešui, nuo 1950 m. dirbusiam lietuvių parapijoje East Chicago). Nors dr. Juozas Girnius gyveno ne Lietuvoje, ne savoje žemėje ir ne savo tautoje; jis visą gyvenimą nė minutei nenustojo būti lietuviu: gyveno tautai, su tauta širdyje; rašė tik lietuviškai ir tapo vienu žymiausių tautotyryninku, tęsusių išėjimoje Lietuvos filosofų Vydūno, Stasio Šalkauskio, Antano Maceinos inicijuotą ir subrandintą tautotyros idėjų programą. Nepaisant karo, emigracijos sunkumų ir kitokių to meto politinių, ekonominių ir socialinių kataklizmų, jis jautė pareigą savo tautai ir savo pavergtai Tėvynei dirbti be atvangos, kovoti už Tautos išlikimą, tęsiant savo mokytojų pradėtą darbą – kurti lietuviškosios tautotyros teorinius pamatus. 1947 m. buvo išleista jo pirmoji knyga „Lietuviškojo charakterio problema“. Po to:

„Tautiniai mūsų uždaviniai tremtyje“ (1947);

„Žmogaus problema technikos amžiuje“ (1948, Lietuvoje išspausdinta 1998); „Laisvė ir būtis“ (daktaro disertacijos „K. Jasperso egzistencialistinė filosofija“, apgintos 1951 m. Monrealio universitete, Kanadoje, santrauka, 1953);

„Tauta ir tautinė ištikimybė“ (1961, ją latvių mokslininkas J. Zarinis išvertė į latvių kalbą ir išleido 1963);

„Žmogus be Dievo“ (1964);

„Idealas ir laikas“ (1966);

„Pranas Dovydaitis“ (1975).

Net jeigu ir nebūtų parašęs kitų kūrinių, o tik knygą „Tauta ir tautinė ištikimybė“, dr. Juozas Girnius amžininkų ir ateities kartų būtų laikomas vienu žymiausių Lietuvos mokslininkų, nes moksle nėra kilnesnio, tauresnio ir reikšmingesnio darbo, kaip pastangos suvokti savo Tautą ir savo Valstybę, siekiant jų išlikimo pasaulio tautų, atsirandančių ir išnykstančių, bendrijoje.

Juozas Girnius gimė 1915 m. gegužės 23 d. Sudeikiuose (Utenos r.). Baigė Utenos „Saulės“ gimnaziją, 1931 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universitetą, Teologijos filosofijos fakultetą. 1936–1938 m. studijavo Freiburgo, Liuvono ir Sorbonos universitetuose. Freiburge jis lankė filosofo M. Heidegerio paskaitas ir parašė pirmąją savo knygą „Heidegerio

egzistencialinės filosofijos pagrindai“ (1936, Lietuvoje išleista 2002). Aktyviai dalyvavo ateitininkų veikloje; Lietuvoje tapo vienu iš šios organizacijos ideologų. 1941–1944 m. dėstė Vytauto Didžiojo universitete. Bendradarbiavo žurnaluose „Logos“, „Židinys“, „Į Laisvę“.

1944 m. pasitraukė į Vokietiją ir iki 1949 m. ten mokytojavo lietuviškose gimnazijose. 1949 m. persikėlė gyventi į JAV. 1955–1958 m. JAV Lietuvių Bendruomenės tarybos narys; 1959–1964 m. – Lietuvių fronto bičiulių tarybos narys; 1963–1967 m. Ateitininkų federacijos vadovas. Nuo 1950 m. žurnalo „Aidai“ redkolegijos narys. 1952–1965 m. ši žurnalą redagavo J. Girnius, L. Andriekus ir A. Nyka-Niliūnas, vyriausiasis redaktorius buvo A. Vaičiulaitis. 1965–1980 m. Juozas Girnius – vyriausiasis „Aidų“ redaktorius. Nuo 1953 m. jis buvo „Lietuvių enciklopedijos“ redaktorius, dalyvavo „Literatūros lankų“ redakcinio kolektyvo veikloje (žr. Aldona Vasiliauskienė. Dr. Girnius: konferencija filosofo gimtinėje // Lietuvos Aidas. 2005, rugsėjo 17). Parengė spaudai S. Šalkauskio „Raštų“ du toms (1986–1991). 1994 m. apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio ordinu.

Dr. Juozo Girniaus monografija „Tauta ir tautinė ištikimybė“ – fundamentalus teorinis tautotyros veikalas, parašytas to meto pasaulio tautotyros kontekste, papildant lietuviškosios tautotyros, plėtotos prieškarinio Lietuvoje, pagrindinius teorinius rezultatus, patikslinant sąvokas ir praplečiant jų sistemą. Europos tautotyros pasiekimų kontekste jis patikslino jų vidinius ryšius ir įvedė iki jo nenagrinėtus tyrimo objektus: tautos ir mokslo apie ją išlikimo galimybes svetur – tremtyje arba emigracijoje. Monografijos tekstas persunktas tėvynės patrioto ir piliečio nerimu dėl savosios tautos žmonių išlikimo nenutautėjus okupuotoje tėvynėje, nes „lietuvių tauta istoriniame vyksme gali ir išnykti“ (žr. Juozas Girnius. Tauta ir tautinė ištikimybė. Čikaga, 1961, 6–7 p.).

Tautos išlikimo ir kuo ilgesnį jos buvimo pasaulyje laiką mokslininkas mato tik nuolatiniame tautos žmonių budėjime, stebint ir laiku išsiaiškinant tautai grėšiančius pavojus, ypač nutautėjimo, atpažįstant tų grėšiančių pavojų pagrindinius veiksnius, jų reikšimosi formas ir priežastis bei laiku juos šalinant, t. y. nuolat kovojant už tautos išlikimą. Tačiau, kaip knygos pratarėjas rašo jos leidėjas dr. Vytautas Vardys, „šiais dramatiniais nacionalizmo ir tarptautiškumo įtampos laikais budėjimas neįmanomas be atsakymų į pamatinius klausimus, liečiančius tautą, jos esmę, jos santykį su gyvu, egzistuojančiu asmeniu. Tie atsakymai reikalingi tautos gyvybei pratęsti“ (Vytautas Vardys. Įvadinis žodis // Ten pat.). J. Girniaus knyga „Tauta ir tautinė ištikimybė“ ir atsako į šiuos klausimus.

Nors knyga buvo parašyta ir išleista 1961 m.; jos pagrindinės mintys ne tik neprarado reikšmės, bet tapo dar labiau aktualios šiandieninėje Lietuvoje, iš kurios jau emigravus pusė milijono jaunų žmonių, patraukusių svetur ieškoti sotesnės duonos kąsnio ir laimės. Todėl šviesaus atminimo mokslininko dr. Juozo Girniaus nerimas dėl tautos ateities ir mūsų laikais mąstantiems žmonėms yra puikiai suprantamas.

Knygą sudaro jau minėto Vytauto Vardžio ir Stasio Barzduko įvadiniai žodžiai (S. Barzduko tekstas pavadintas „Tikėjimas neviltyje ir ištikimybė pavojuje“, ten

pat, 10–14 p.) ir keturios pagrindinės dalys: „Tauta“, „Tautinė ištikimybė svetur“, „Tautinės ištikimybės pagrindai“, „Rezistencinis tikėjimas kaip tautinės ištikimybės siela“. Pirmojoje dalyje autorius nagrinėja pagrindinių tautotyros sąvokų sistemą, į kurią įeina: bendruomenė, tauta, tautinė sąmonė, tautinė kultūra, tautinė valstybė, patriotizmas, kosmopolitizmas, nacionalizmas, nutautėjimas. Jų analizę pagal dr. Juozą Girnių pateikiau straipsniuose, spausdintuose „Lietuvos Aide“ 1999–2004 m. Tų straipsnių santraukas perspausdinau knygoje „Žymieji XX amžiaus Lietuvos mokslininkai“ (V., 2009) ir „Tautotyros etiudai“ (V., 2011). Tačiau didžioji dalis informacijos, paskelbtos minėtose publikacijose, liko už šių knygų ribų ir laukia išsamios akademinės monografijos apie dr. Juozo Girniaus gyvenimą bei kūrybą.

Monografijoje „Tauta ir tautinė ištikimybė“ J. Girnius ne tik aiškina šių svarbiausių tautotyros sąvokų esmę, bet ir nagrinėja jų vidinius ryšius, bendruomenę ir organizaciją, suprantant kaip visuomeniškumo apraišką, o žmogų, kaip visuomeninę būtybę. Nagrinėjant tautą ir valstybę, akcentuojamas tautos bendruomeninis, o valstybės – organizacinis pobūdis. Tautinė kultūra vadinama objektyviausiu tautos pagrindu. Tauta įvardijama kaip moralinė bendruomenė, o tautinė sąmonė – kaip subjektyvusis tautos pagrindas. Patriotizmas iškeliamas į tautos moralinio ir dvasinio tautos ryšio statusą.

Visa pirmoji dalis skiriama patriotizmo, kosmopolitizmo ir nacionalizmo sąvokų analizei. Nutautėjimas vadinamas viena iš tautinio neįtakumo priežasčių. Jį sąlygoja egoizmas, sumaterialėjimas, dvasingumo praradimas, pasidavimas svetimos šalies kultūrinei įtakai, kosmopolitizmui ir t. t. Patriotizmas suprantamas, kaip dorinis asmens įsipareigojimas tautai ir žmogaus gyvenimo prasmės realizavimas. Sąvoką „tauta“ J. Girnius apibrėžia kaip prigimtine bendruomenę: „Bendruomenė yra visa, kas yra natūralu ir spontaniška“, o „organizacija – visa, kas yra sukurta socialinės technikos prasme“ (ten pat, 27 p.). Kultūra yra žmogaus atskirties iš viso biologinio pasaulio pagrindas, antroji „žmogaus prigimtis“. Tačiau ji priklauso „ne atskiram žmogui, o visiems drauge todėl, kad ji yra pačių susikuriama, o ne gimimu suteikiama“ (ten pat, 29 p.). Asmuo, perimdamas kultūrą, išauga į savo amžiaus žmogų ir tampa kultūrine būtybe: „Būti kultūrine būtybe lygu būti visuomenine būtybe, esmiškai susieta su kitais.“ (ten pat). Laikydami kultūrą savo egzistencijos pagrindu, mes esame ne tik nuo kitų priklausomi, bet ir kitiems įsipareigoję. Solidarumas ūkinėje bei kultūrinėje veikloje įpareigoja moraliniam solidarumui. Moralinis solidarumas – „tai ta vidinė kultūra, kurią vadiname dora arba moraline kultūra. Kaip viena prasme žmogus pats turi susikurti savo egzistencijos sąlygas, taip antra prasme, jis privalo pats save sukurti vertinga asmenybe“ (ten pat, 21 p.).

Tautiškuo žiedai – kilmė, kalba, tradicijos, gyvenimo būdas, bendras likimas, istorija. „Be savos valstybės tauta negali būti laisva. Valstybė yra ta organizacija, kuri įgalina tautą laisvai gyventi ir laisvai kurti tautinę kultūrą. Tautos laisvė – jos valstybinė nepriklausomybė.“ (ten pat, 58–59 p.). Laisva tauta nepriklausomoje valstybėje – toks yra visų tautų autentiškas principas ir politinis idealas. Tačiau, kur yra laisvė, ten yra ir kova, nes visada tikrovėje vienų laisvę

riboja kitų laisvė. Tautos istorija – jos kovos istorija. Kiekviena valstybė faktiškai remiasi viena kuria tauta, net ir tada, kai joje gyvena ir daugiau tautų.

Tautinis idealas įprasmina visą lietuvių tautos gyvenimą. Tikėjimas tokiu idealu ir jo siekimas palaiko gyvą tautinę mūsų dvasią, o kur „dvasia gyva, ji pati randa savo sprendimus“ (Barzdukas S. Tikėjimas neviltyje ir ištikimybė pavojuje // Girnius J., ten pat, 12 p.). Tautinis valstybės modelis istoriškai susiformavo su demokratinės valstybės samprata. Demokratiškai laisvės aistrai susijungus su tautiniu jausmu, „tautos, lyg praregėjo, žvelgdamos į save, susidomėdamos savo praeitimi ir drauge užsidedamos tautinės laisvės mintimi. Abstrakčiai suvoktą valstybę pakeitė tautinės valstybės modelis. XIX a. kilo visa eilė tautinių revoliucijų: Vokietijoje, Vengrijoje, Italijoje. Ir nors jos buvo paskandintos kraujuje, tautų laisvės mintis vis giliau ir plačiau skleidėsi žmonių sąmonėje. Dalis tautų išsivadavo ir sukūrė savo valstybes po Pirmojo pasaulinio karo, tačiau didelė jų dalis pateko į komunistinės Rusijos vergiją – po Antrojo. Tautos gyvena, valstybės kariauja“ (ten pat, 42 p.). Po komunistinės Rusijos imperijos subyrėjimo, išsivadavusios tautos atkūrė savo tautines valstybes. Tačiau, kai kurios iš jų, tarp jų ir Lietuva, dėl pragmatinių tikslų išsižadėjo tautinės valstybės idealų ir siekių ir tapo tik gerovės siekiančiomis valstybėmis. Todėl šiuo metu jos pralaimi laisvės kovą.

„Tikėti Lietuvos istoriniu amžinumu autoriui reiškia „visomis pajėgomis kovoti, kad piktas likimas jos neištiktų, tai visomis pastangomis rūpintis, kad nemirtume Lietuvai, kur bebūtume atsidūrę. Tikėti lietuviškosios dvasios kūrybinu nemirtingumu, tai kiekvienam pagal savo pajėgas įsipareigoti lietuviškosios kultūros ugdymui.“ (Barzdukas S., ten pat).

Tautinėje valstybėje tautos kultūra – yra tautos forma, „kuri materialius tautos siekius sulydo į vieną visumą ir tuo būdu suformuoja tautinę individualybę – tautinę dvasią“ (R. Eisleris). „Kultūra sukuria tautą, nes ji formuoja visus ryšius, kurie tautą sieja.“ (ten pat, 79 p.). Dėl tautinės kultūros stokos Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštystėje, nors ir išaugusioje į galingą valstybę, jos šviesuomenė iš pradžių pasidavė gudų bei rusų, vėliau – lenkų kultūrų įtakai, o liaudis, neturėdama atramos ryškesnėje kultūroje, tirpo kaimynų naudai. „Nesukūrę pajėgios kultūros ne tik praradome nepriklausomybę, bet ir atsidūrėme prieš pačios tautinės gyvybės užgesimo grėsmę.“ (ten pat, 81 p.).

Tautinė gyvybė ir vienybė yra susijusi su kultūrine vienybe: kultūra suteikia tautai dvasinę vienybę. „Kultūra tautai yra jos pašaukimas, suteikiąs jos egzistencijai žmogiškąją prasmę.“ (ten pat, 82 p.). Nepriklausoma tautinė valstybė žmogaus būtį pakeičia galimybėmis, kurių realizavimas priklauso nuo paties individo. Žmogus, būdamas laisvas laisvoje valstybėje, privalo pats realizuoti savo esmines galimybes ir šia prasme pats save sukurti. „Todėl kaip atskiram žmogui, taip ir tautai kyla uždavinys vertingai egzistuoti, o ne tik laike trukti. Vertingai egzistuoti – tai išplėtoti savo galimybes kūrybiniais laimėjimais ir tuo būdu savo trukmę gyvenime pakelti į istorijos rangą.“ (ten pat, 83 p.) Tautai vykdyti savo pašaukimą – tai kurti savo kultūrą.

Tęsinys kitame numeryje

IŠEIVIJOS DOVANOS – LIETUVAI

Aušrininko dr. JONO ŠLIŪPO archyvas Šiaulių universiteto bibliotekoje

Alina ŠALAVĖJIENĖ

Pabaiga. Pradžia Nr. 9 (541)

Periodiniai leidiniai

Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyve yra sukaupta ir saugoma įvairių periodinių (daugiausia lietuvių ir anglų kalbomis) leidinių, išleistų nuo 1886 iki 2011 m. Ne visų laikraščių ir žurnalų komplektai yra pilni (kai kurių – tik vienas kitas numeris), taip pat ne visi spaudiniai yra originalai (kai kurių – tik kopijos). Pats seniausias archyvo laikraštis yra dr. J. Šliūpo redaguotas „Lietuviškasis balsas“. Tai 1886–1889 m. numerių (deja, ne visų) kopijos. Saugomi ir kiti dr. J. Šliūpo redaguoti laikraščiai: 1892–1893 m. „Apšvietos“ kopijos, 1895–1896 m. „Naujos gadynės“ originalai ir kopijos, 1910–1915 m. ir 1933–1940 m. „Laisvosios minties“ originalai ir kopijos.

Archyve yra 1890–1895 m. ir 1903 m. „Vienybės lietuvininkų“ laikraščių ir periodinių ar vienkartinį leidinių, leistų Europoje ir Amerikoje nuo XX a. pradžios iki 2011 metų: „Darbininkų balsas“, „Dirva“, „Kalifornijos lietuviai“, „Laisvamaniš“, „Vienybė“, „Dagis“, „Karys“, „Moterų balsas“, „Skautų aidas“, „Skautija“, „Tremtinių Romuva“, „Šakė“ ir kt.

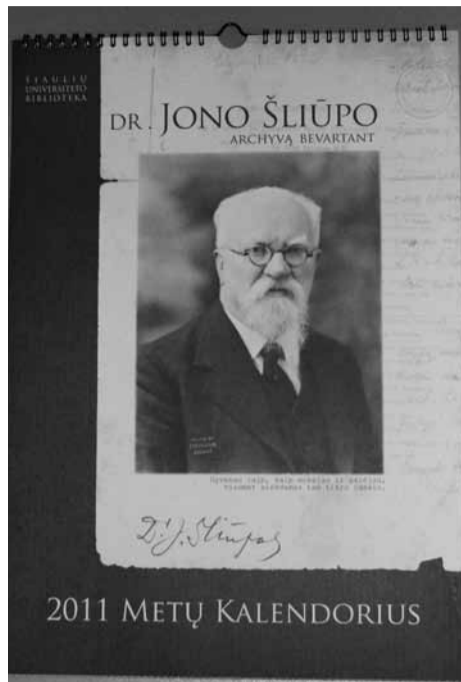
Rankraščių kolekcijos

Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyve gausu dokumentų, jų kopijų, nuorašų, laiškų, straipsnių, pažymų, nuotraukų ir kitos medžiagos – tai rankraštinė archyvo dalis.

Pirmoji – Šliūpų šeimos kolekcija. Daug vertingos istorinės medžiagos sukaupė ir kiti asmenys (K. Vairys-Račkauskas, A. Gustaitis, A. Dabšys, J. Dainauskas, V. Daugirdaitė-Sruogienė, A. Merkelis ir kt.) ar organizacijos (San Francisko lietuvių bendruomenės 1958–1997 m. veiklos dokumentai, Vyduono fondo atvirukai, Skautų, Lietuvos laisvamanių etinės kultūros draugijos archyvo medžiaga). Kolekcijos yra gana skirtingos: vienoje daug įvairios medžiagos, kitose – tik kelios nuotraukos ar vienas kitas dokumentas.

Archyvo eksponatai, garso įrašai

Be knygų, periodinių leidinių, rankraščių, archyve yra ir kitų eksponatų: paveikslų, asmeninių Šliūpų šeimos

Universiteto bibliotekos parengtas dr. Jonui Šliūpui skirtas kalendorius

daiktų, Vytauto Šliūpo iš įvairių pasaulio šalių surinktų suvenyrų. Taip pat garso įrašų: Vytauto Šliūpo pokalbių su Jonu Dainausku, Aleksandru Mauragiu, Ragauskais, Stase Fabijoniene ir kitais, plokštelių su Amerikos lietuvių literatūros vakarų ir muzikos įrašais.

Archyvo medžiagos sklaida

Archyve nuolat į elektroninį katalogą vedami spaudiniai, tvarkomi rankraščiai. Sukaupią medžiagą jau studijavo ne tik Šiaulių universiteto dėstytojai bei studentai, bet ir Lietuvos istorijos instituto, Vilniaus universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto, Prahos Karolio universiteto, Amerikos (*Georgia Gwinnett College* ir *Georgia State University*) mokslininkai. Jau yra parašyta kursinių, bakalauro darbų, kuriuose buvo naudota archyvo medžiaga. Daug leidinių ir rankraščių dokumentų buvo eksponuoti bibliotekoje rengtose parodose, kai kurie rankraščiai pristatyti Šiaulių, Amerikos, Australijos spaudoje, dokumentiniame filme „Palanga. Septynios bangos“ (režisierius A. Barysas) buvo naudotos archyvo nuotraukos.

Pasitikdama iškilus lietuvių veikėjo dr. Jono Šliūpo 150-ąsias gimimo metines, Šiaulių universiteto biblioteka išleido kalendorių „Dr. Jono Šliūpo archyvą bevertant“, už kurį kalendoriaus sudarytojoms buvo įteikta Lauryno Ivinskio premija už geriausią 2011 metų kalendo-

Vandos ir Vytauto Šliūpų pirmosios stipendijos įteikimas

rių. Tais pačiais metais Lietuvos paštas išleido jubiliejinį dr. Jono Šliūpo voką. Leidinio „*Acta Humanitarica Universitatis Saulensis*“ 12-ajame tome pateikti 2011 m. pavasarį vykusios konferencijos, skirtos dr. Jono Šliūpo 150-osioms gimimo metinėms paminėti, dalyvių pranešimai.

2012 m. universiteto biblioteka laimėjo projektą „Šiaulių universiteto bibliotekos duomenų saugyklos infrastruktūros ir skaitmeninio įrangos modernizavimas užtikrinant ilgalaikį duomenų prieinamumą ir atvirą virtualią prieigą humanitarinių mokslų srities mokslininkams“, kurio metu buvo nupirktas dokumentų kompiuterinė ir programinė skaitmeninio įranga, labai reikalinga archyvo dokumentams apdoroti ir atkurti.

Vandos ir Vytauto Šliūpų stipendija

Praėjusiais mokslo metais archyvo steigėjas Vytautas Šliūpas su žmona Vanda įsteigė vardinę stipendiją studen-

tams už darbus, susijusius su archyve sukauptos medžiagos tyrimais ar dr. J. Šliūpo iškeltais esminiais kultūros, istorijos, visuomenės plėtros ir tikėjimo išpažinimo klausimais. Pirmoji stipendija 2014 m. birželio mėnesį buvo įteikta keturiems Šiaulių universiteto Humanitarinio ir Socialinių mokslų fakultetų studentams. Apdovanojimas sutapo su archyvo atidarymo bibliotekoje penkmečio paminėjimu. Ta proga ceremonijos metu Vytautas Šliūpas pateikė staigmeną: dovanojo archyvui du (sutuoktųjų ir vestuvių) Liudvikos Malinauskaitės-Šliūpienės (pirmosios J. Šliūpo žmonos) žiedus, kuriuos 1884 m. jai dovanojo Jonas Šliūpas.

Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvas yra atviras visiems, besidomintiems Lietuvos praeitimi, jame laukiami studentai ir mokslininkai, norintys studijuoti archyve sukauptus dr. J. Šliūpo ir kitų išveivų dokumentus.

Autorė yra Šiaulių universiteto bibliotekos vyriausioji bibliotekininkė

Mieli „Mokslo Lietuvos“ skaitytojai,

užsiprenumeruokite „Mokslo Lietuvą“ pašto skyriuose arba internetu 2015-iesiems metams ir paraginkite tai padaryti bičiulius!!! Lietuvos mokslo aktualijos, įdomūs ir vertingi interviu pasieks Jus greičiau ir operatyviau nei lauktumėte pasirodant internete.

Prenumeratos kaina: 1 mėn. - 2,7 euro, 3 mėn. - 8 eurai, 6 mėn. - 15,5 euro, metams - 30 eurų

Mums Jūsų parama reikalinga kaip niekad!

Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ projektui „Pažinimo erdvė: mokslas visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2015 m. skyrė 15 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas Alfonsas Ramonas. Nariai: Valentinas Baltrūnas, Vygintas Gontis, Valentas Daniūnas, Raimundas Dužinskas, Rimas Norvaiša, Vilma Petrikaitė, Jelena Tamulienė, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Alvydas Baležentis, Nelė Jurkėnaitė
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com (pagrindinis); mokslolietuva@takas.lt (papildomas)
Tel. (8 5) 212 1235, laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.